

IZVJEŠTAJ O POŠTOVANJU LJUDSKIH PRAVA U HRVATSKOJ ZA 2006. GODINU

***Objavio Ured za demokraciju, Ijudska prava i rad
6. ožujka 2007.***

HRVATSKA

Republika Hrvatska je po ustavu parlamentarna demokracija i ima 4,4 milijuna stanovnika. Zakonodavnu vlast obnaša jednodomni Sabor. Predsjednik Stjepan Mesić nalazi se na čelu države i zapovijeda oružanim snagama. On surađuje u izradi i provedbi međunarodne politike i rukovodi radom obavještajne službe, te imenuje premijera koji je na čelu vlade. Predsjednički i lokalni izbori održani u veljači i svibnju 2005. godine uglavnom su provedeni u skladu s izbornim zakonodavstvom. Civilne su vlasti općenito provodile učinkovit nadzor nad snagama sigurnosti.

Vlada je općenito poštivala ljudska prava svojih građana. Međutim, bilo je problema na nekim područjima. Na sudovima se nagomilao velik broj neriješenih predmeta, premda je tijekom godine smanjen broj slučajeva koji čekaju raspravu. Zastrašivanje svjedoka u suđenjima za ratne zločine još je predstavljalo problem, a u jednom slučaju koji je privukao veliku pozornost javnosti bio je upleten saborski zastupnik Branimir Glavaš. Sudovi su uglavnom prekinuli praksu suđenja u odsutnosti, premda su neka suđenja za ratne zločine protiv velikih skupina nastavljena. Vlada je učinila velik napredak u povratu imovine koju je jugoslavenski komunistički režim nacionalizirao nekatoličkim vjerskim skupinama. Pravoslavna je crkva bila osobito kritična prema vladinoj nespremnosti da dosljedno provodi zakone i ubrza povratak konfiscirane imovine. Vlada nije u potpunosti provodila programe osiguranja smještaja izbjeglicama srpske nacionalnosti koje su izgubile mogućnost stanovanja u društvenim stanovima. Premda su nevladine organizacije zamjetile značajno smanjenje nasilja nad pripadnicima srpske nacionalnosti, društveno nasilje i diskriminacija nacionalnih manjina, osobito Srba i Roma, predstavljali su problem. Ustavni zakon iz 2002. godine o nacionalnim manjinama uglavnom se nije provodio, osobito vezano uz zapošljavanje u javnom sektoru. Osim toga, nastavljeno je nasilje i diskriminacija žena. Ravnatelji škola nastavili su odvajati učenike Rome u školama nižeg standarda. I dalje je bilo problema s krijumčarenjem ljudi.

Vlada, a osobito uredi državnih odvjetnika, tijekom godine pokazivala je nastavak spremnosti za suđenje za ratne zločine koje su počinili Hrvati i nastavila je snažnu suradnju s Međunarodnim sudom za ratne zločine u Haagu. Premda su Srbi i dalje predstavljali većinu osoba kojima se sudilo, međunarodni promatrači na suđenjima izvjestili su da srpski optuženici općenito imaju bolje izglede za pošteno suđenje nego što je to bio slučaj prije.

POŠTIVANJE LJUDSKIH PRAVA

Poglavlje 1 Poštivanje integriteta osobe, što uključuje nepostojanje dolje navedenog:

a. Svojevoljno ili nezakonito lišavanje života

Nije bilo dojava o svojevoljnim ili nezakonitim ubojstvima od strane vlade ili njezinih predstavnika.

Tijekom godine jedan je civil u vukovarskom kraju poginuo od mine. Tijekom godine bilo je minskih incidenata u kojima je jedna osoba poginula, dvije su teško ozlijedene, a četiri lakše. Ti su se incidenti dogodili u Vukovarsko-srijemskoj, Sisačko-moslavačkoj, Brodsko-posavskoj i Karlovačkoj županiji.

b. Nestanci

Nije bilo dojava o politički motiviranim nestancima ljudi.

Prema vladinim podacima, na popisu osoba nestalih u vojnem sukobu od 1991. do 1995. još se nalaze 1.122 osobe, uglavnom Hrvati. Osim toga, vlada je prikupila podatke o otprilike 930 nestalih osoba, pripadnika srpske nacionalnosti. Tijekom godine ekshumirana su tijela 176 nestalih osoba, a identificirani su ostaci 74 osobe pronađeni ranije. U ožujku je Sabor prvi put usvojio ukupan broj nestalih osoba svih nacionalnosti koji je dobio od Ureda za nestale osobe. Prije su međunarodne organizacije kritizirale vladu jer nije željela priznati taj broj, koji se sad podudara s procjenom Međunarodnog odbora crvenog križa (MOCK) i Međunarodnog odbora za nestale osobe (ICMP).

Do danas je ekshumirano 4.155 osoba, a 3.366 nestalih osoba je identificirano. Tijekom godine Srbija i Crna Gora predale su vlasti popis s otprilike 400 vojnih osoba koje su navodno nestale u toj zemlji. U lipnju je navodno otkrivena masovna grobnica s ostacima šestero ljudi na području Trokuta u Novskoj. U listopadu je vlast otkrila dvije spilje na području Plitvice s ostacima najmanje stotinu osoba. Vlast nije utvrdila jesu li ostaci iz Drugog svjetskog rata ili iz kasnijeg razdoblja. Vlast je sama provela sve ekshumacije i identifikacije, a Haški je sud nadzirao samo ona mjesta povezana sa slučajevima koje je istraživao. ICMP je pomogao u iskapanju i identifikaciji ostataka. MOCK, koji je u prosincu zatvorio ured u Zagrebu, i vlast potpisali su u kolovozu Memorandum o razumijevanju koji omogućuje razmjenu baza podataka i predaju svih slučajeva nestalih odbora od strane MOCK-a Hrvatskom crvenom križu.

c. Mučenje ili neke druge vrste okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja

Takve su metode zakonom zabranjene i nije bilo prijava da su ih vladini dužnosnici primjenjivali.

Uvjeti u zatvorima i pritvorima

U ožujku su vladin pravobranitelj za ljudska prava i Europski sud za ljudska prava zaključili da uvjeti u zatvorima ne zadovoljavaju standarde. Pravobranitelj je kao glavni problem naveo prenapučenost. Zatvori u Varaždinu, Osijeku i Splitu imaju dvostruko više zatvorenika nego što im kapaciteti dopuštaju. Zatvori su pretrpani zbog velikog broja pritvorenika koji čekaju presude, a ne zbog osuđenih osoba koje su na odsluženju kazne. Pravobranitelj je također zaključio da u nekim objektima nema osnovnih higijenskih uvjeta i da je medicinska skrb loša. Izvještaj o provedbi zatvorskog sustava iz 2006. godine, objavljen u studenom, pokazao je pogoršanje uvjeta u pritvorima. U mnogim zatvorima u zemlji ima previše zatvorenika, premalo osoblja, vlast korupcija i sve je više mladih zatvorenika. 2005. godine hrvatski su

zatvori bili popunjeni sa 122 posto kapaciteta.

Sličnu zabrinutost izrazio je Europski sud za ljudska prava u slučaju Miroslava Cenbauera, u kojemu je utvrđeno da država krši Europsku konvenciju o ljudskim pravima, kojom se zabranjuje nehumano i ponižavajuće postupanje i kažnjavanje. Sud je jednoglasno presudio da je bilo kršenja Europske konvencije o ljudskim pravima i tužitelju dodijelilo tri tisuće eura za nenovčanu štetu. Europski sud za ljudska prava zaključio je da Cenbaueru nije dodijeljen minimalni prostor zahtijevan po zatvoreniku u skladu sa zakonom u zemlji i međunarodnim standardima, i da je bio zatvoren u čeliji najmanje dvije godine. Osim toga, sud je zaključio da je Cenbauer bio podvrgnut nehigijenskim uvjetima života. 1993. godine tužitelj je proglašen krivim za nekoliko kaznenih djela, uključujući ubojstvo, te je osuđen na 12 godina zatvora.

Pušten je 2003. godine.

Vlada je dopustila posjete neovisnim promatračima za ljudska prava. MOCK je imao sloboden pristup i izvjestio je o punoj suradnji vlasti prilikom obilazaka zatvora tijekom godine.

d. Bezrazložno uhićenje ili zatvaranje

Zakon zabranjuje bezrazložno uhićenje i zatvaranje i vlada je općenito poštivala tu zabranu.

Uloga policije i sigurnosnih službi

Obavještajna je služba pod nadzorom premijera i predsjednika. Državna policija ima prvenstvenu odgovornost za nacionalnu sigurnost. U vrijeme nereda premijer i predsjednik mogu pozvati vojsku da očuva sigurnost. Neovisno nadzorno tijelo prati rad obavještajne službe.

Ministarstvo unutarnjih poslova zapošljava otprilike dvadeset jednu tisuću policajaca. Manjine su u policijskim snagama bile zastupljene s otprilike 4,2 posto, a u administraciji ministarstva unutarnjih poslova sa 4,8 posto.

Bilo je problema s korumpiranosti policije i zapostavljanjem dužnosti. Tijekom godine policija je dobila negativnu pozornost medija zbog nekoliko incidenata. U lipnju su dvije osobe pretukle nizozemskog fotografa i novinara Ada van Denderena kojega su krivo osumnjičile da je fotografirao djecu. U kolovozu je fotograf prijavio splitsku policiju Europskom parlamentu za krivo postupanje i nepružanje zaštite, navodeći da su se prema njemu ponašali kao prema osumnjičeniku, a ne žrtvi. Policija je u kolovozu pokrenula disciplinski postupak protiv policijskih službenika. U srpnju su dvojica policajaca na Korčuli uhitala osumnjičenog dilera droge, a zatim s njim pila kavu. On je tada pobegao i tek je naknadno ponovno uhićen. Ti su policajci privremeno suspendirani.

Pod vodstvom Europske unije, Organizacije europske sigurnosti i suradnje (OESS) i drugih međunarodnih organizacija, MUP je nastavio ažurirati i pisati pravila etičkog ponašanja policije i povećavati sposobnost sektora unutarnje kontrole policije.

Loš rad policije, uključujući loše tehnike istraživanja, neosjetljivost na etničke probleme, neodlučni srednji menadžment i podložnost pritisku od strane lokalnih političara tvrdolinijsa i dalje predstavljaju problem, unatoč vladinim nastojanjima da taj problem riješi. Tijekom godine MUP je u suradnji s OESS-om nastavio sveobuhvatni program policijskih reformi, djelomično s ciljem proširenja pilot programa "Policajca u zajednici" na cijelu zemlju. MUP je

također proširio programe obučavanja svih aktivnih policijskih službenika.

Uhićenje i zatvaranje

Policija obično dobiva nalog za uhićenje predočenjem dokaza o osnovanoj sumnji istražnom sucu. Međutim, policija može izvršiti uhićenje bez naloga, ukoliko vjeruje da bi osumnjičeni mogao pobjeći, uništiti dokaze ili počiniti neki drugi zločin. Policija ima 24 sata da opravda uhićenje pred sucem.

Policija mora pritvorenicima osigurati pristup odvjetniku po njihovom izboru u roku od 24 sata od uhićenja. Ukoliko pritvorenik nema odvjetnika i optužen je za zločin za koji je kazna veća od kazne zatvora u trajanju od deset godina, sudac mora odrediti branitelja. Vlada je ovo općenito provodila u praksi. Sudac u roku od 48 sati od uhićenja mora odlučiti hoće li produljiti pritvor radi daljnje istrage. Istražni pritvor općenito traje do 30 dana. Međutim, istražni postupak u određenim slučajevima može potrajati i do 12 mjeseci. Pritvorenici mogu biti pušteni na slobodu, u očekivanju daljnog postupka, premda je većina osumnjičenih za kaznena djela zadržana u pritvoru do suđenja. Mogućnost polaganja jamčevine nakon podizanja optužnice postoji, ali nije u običajenoj primjeni. Pritvorenicima se dopuštaju posjeti članova obitelji.

Tijekom godine vlasti su uhitiile 20 osoba (13 Srba, šest Hrvata i jednog Bošnjaka) za ratne zločine na temelju sudskega naloga ili naloga za uhićenjem. Devetorica su ostala u pritvoru gdje čekaju ishod istrage, a trojica od njih su povratnici.

Na temelju istraživanja koje je državno odvjetništvo provelo 2005. godine, prosječno trajanje pritvora prije suđenja iznosilo je između četiri i pet mjeseci. Zakon dopušta maksimalno šest mjeseci pritvora prije suđenja, ali sud to u nekim slučajevima na zahtjev državnog odvjetnika može produljiti na godinu dana, prvenstveno kad je riječ o ratnim zločinima i organiziranom kriminalu.

Mitar Arambašić, Srbin, uhićen je 2002. godine u Sjedinjenim Državama i izručen Hrvatskoj u siječnju, na temelju toga što je 1997. osuđen u odsutnosti. Odmah je tražio novo suđenje, što mu je i odobreno, ali sud je odgodio ponovno suđenje u očekivanju izručenja optuženika Dragana Arnauta iz Rusije. U lipnju je Arambašićev odvjetnik uložio tužbu Ustavnom судu, tvrdeći da bi svako daljnje držanje u pritvoru bilo pretjerano kad se uzme u obzir da je optuženi proveo više od tri godine u pritvoru prije izručenja. U studenom je Ustavni sud potvrdio odluku Vrhovnog suda iz rujna kojom se prethodno razdoblje pritvora ne računa u razdoblje pritvora prije suđenja.

Pomilovanje

Zakon predviđa mogućnost pomilovanja, osim za ratne zločine. Kad se istragom ne može potkrijepiti originalna optužba za ratne zločine, sudovi u praksi smanje optužnicu i osude optuženike, što im omogućava da optužene pomiluju. Time je slučaj za sud riješen bez dodatne istrage, a optuženom se omogućava da slobodno ide, ali time se ne uzimaju u obzir problemi koje bi kazneni dosje mogao predstavljati potencijalno nevinim optuženicima, osobito vezano uz zapošljavanje.

Petorica su Srba pomilovana tijekom suđenja, budući da su optužbe protiv njih smanjene na oružanu pobunu i nakon toga dobili su pomilovanje.

e. Uskraćivanje poštenog javnog suđenja

Ustav i zakon predviđaju neovisno sudstvo. U sudstvu je i dalje bilo otprilike milijun i pol neriješenih slučajeva iz 2005. godine. Tijekom prvih šest mjeseci broj zaostalih slučajeva na općinskim sudovima smanjen je za otprilike 400.000. U istraživanju provedenom u rujnu, prema marketinškoj agenciji GFK, javnost je na sudstvo gledala kao na jedan od glavnih izvora korupcije u zemlji.

Sudski sustav sastoji se od općinskih i županijskih, trgovačkih i prekršajnih sudova, upravnog suda i Vrhovnog suda. Ustavni sud utvrđuje ustavnost zakona, vladinih uredbi i izbora.

Paralelni sustav trgovačkih sudova rješava sporove iz trgovinskih i ugovornih odnosa. Državno sudbeno vijeće zaduženo je za imenovanje sudaca i disciplinske mjere protiv njih, u koje spada i smjena sudaca. Sabor imenuje glavnog državnog odvjetnika koji imenuje državne odvjetnike na županijskoj i općinskoj razini. Državno odvjetničko vijeće, disciplinsko tijelo koje imenuje Sabor, postavlja zamjenike državnih odvjetnika i nad njima provodi disciplinske mjere.

Tijekom godine vođe Srba i dalje su izražavale zabrinutost zbog diskriminacije u imenovanju sudaca, te su izvjestile da Državno sudbeno vijeće radije odbija kandidate ili ostavlja te funkcije nepopunjениma nego da imenuje pripadnike srpske nacionalnosti. Prema vladinom izvješću, u veljači je trideset četvero sudaca od njih 1.492, ili 2,3 posto, bilo srpske nacionalnosti. Na kraju godine je 96,1 posto od 7.782 djelatnika suda, uključujući sudove i tužiteljstvo, bilo hrvatske nacionalnosti, 2,3 posto srpske, a 1,5 posto pripadalo je drugim nacionalnim manjinama.

Procedura suđenja

Zakonom je propisano pravo na javno suđenje, i neovisno sudstvo općenito provodi to pravo. U zakonskom sustavu ne postoji porota nego popis sudaca, koji u nekim slučajevima uključuje suce laike. Optuženici imaju pravo biti nazočni suđenju i pravodobno se savjetovati s odvjetnikom. Mogu se suočiti sa svjedocima optužbe, ispitivati ih, te uvesti svjedoke i dokaze u svoju korist. Optuženici imaju pristup dokazima u posjedu vlade koji su značajni za njihov slučaj, te se smatraju nevinima dok im se ne dokaže krivnja i imaju pravo žalbe.

Pretjerano kašnjenje sudova i dalje predstavlja problem i Ustavni sud dodjeljivao je sve više odšteta osobama čiji su se sporovi bezrazložno odužili. Tijekom godine Ustavni je sud izdao 963 presude u kojima se utvrđuje bezrazložno kašnjenje u donošenju odluka nižeg i Vrhovnog suda, te je naložio vlasti isplatu kazni u 725 slučajeva. Vrhovni je sud povisio kazne, koje su ukupno iznosile 7,3 milijuna kuna. Vrhovni je sud napomenuo da ta kašnjenja ugrožavaju integritet pravnog sustava i dovode u pitanje sposobnost suda da osigura učinkoviti pravni lijek. 2005. godine Europski sud za ljudska prava rekao je da su kašnjenja pretjerana i da predstavljaju kršenje prava građana na suđenje u razumnom vremenu. Tijekom godine uspostavljen je novi sustav revizije sudskog kašnjenja, s ciljem smanjenja nadzorne uloge Ustavnog suda i povećanja vremena posvećenog pitanjima ljudskih prava. Izmijenjenim zakonom redoviti su sudovi ovlašteni za provedbu parnice vezanih uz zakašnjela suđenja. Prije toga Ustavni je sud bio jedina sudska instanca koja je mogla donositi odluke u takvim slučajevima.

OEŠS je izvijestio da su državne institucije, npr. policijski službenici i županijski državni odvjetnici, sve više istraživali moguće zločine oružanih snaga, uključujući osobe na rukovodećem položaju. Međutim, miješanje politike u sudske stvari i dalje je predstavljalo problem u dvije istrage ratnih zločina počinjenih u Osijeku 1991. i 1992. koje su u tijeku, u koje je umiješan Branimir Glavaš, saborski zastupnik i predsjednik Gradskog vijeća Osijeka. U svibnju je sabor ukinuo Glavašu imunitet od kaznenog progona nakon prvobitne policijske istrage provedene u Osijeku krajem 2005. i početkom 2006. godine, a Vrhovni je sud odobrio da se istraga iz Osijeka preseli u Zagreb. U srpnju je Glavaš na svojoj web stranici objavio puno svjedočenje nekoliko svjedoka pred istražnim sucem, kao i dokumente kojima ih diskreditira. Kako bi izbjegao moguće zastrašivanje svjedoka, sud je naredio tužiteljima i Glavaševom branitelju da potpišu obvezujući dokument o neobjavljinju podataka. Osječki novinar Drago Hedl naveo je incidente u kojima su Glavaševi pobornici izravno zastrašivali potencijalne svjedoke, uključujući i njega. U listopadu, nakon što je Sabor Glavašu ukinuo imunitet od pritvaranja, zagrebački je Županijski sud ponovno naredio da se Glavaš pritvoriti kako bi se spriječio daljnji utjecaj na svjedoke. Glavaš je dobrovoljno došao u pritvor, ali je odmah započeo štrajk glađu u znak prosvjeda protiv, kako ih je on nazvao, političkih optužbi protiv sebe. Pušten je nakon 37 dana štrajka glađu i upućen u bolnicu. Krajem godine Glavaš je još bio u bolnici zbog kritičnog zdravstvenog stanja, a oba postupka protiv njega privremeno su prekinuta.

S ciljem poboljšanja standarda rukovođenja i povećanja znanja i stručnosti sudaca, Ministarstvo pravosuđa uz međunarodnu je pomoć povećalo broj i opseg programa na Pravosudnoj akademiji, kako bi poboljšalo profesionalnu obuku sudaca.

Tijekom godine domaći su sudovi nastavili provoditi slučajeve koji potječu iz rata koji je trajao od 1991.-95, uključujući nekoliko sudskega slučajeva s velikim skupinama optuženika od kojih se nekima sudilo u odsutnosti. Državni odvjetnici nastavili su preispitivati sve otvorene slučajeve ratnih zločina, odbacujući neosnovane optužbe. U prosincu je bilo 1.092 neriješena slučaja ratnih zločina, a većina se odnosila na optuženike koji žive izvan zemlje. Budući da većina ustava u regiji zabranjuje izručivanje vlastitih građana, glavni je državni odvjetnik potpisao sporazume sa svojim kolegama u Crnoj Gori i Srbiji kojima se omogućuje prijenos dokaza u takvim slučajevima, čime se omogućava suđenje osumnjičenima u državi prebivališta umjesto u državi u kojoj je počinjen zločin.

U kolovozu je OEŠS izvijestio da je Vrhovni sud poništio presude prvostupanjskih sudova i vratio slučaj na ponovno suđenje u 75 posto pojedinačnih žalbi, što odražava neprekidno povećanje stope poništenja odluka. Tijekom godine OEŠS je pratilo 48 slučajeva na Vrhovnom sudu vezanih uz žalbe na presude prvostupanjskih sudova koje su uključivale 119 osoba (90 Srba, 26 Hrvata, dva Bošnjaka i jednog Mađara). Od tog broja, sud je odlučio o 13 žalbi koje se odnose na 36 ljudi (32 Srbin, dva Bošnjaka, jednog Hrvata i jednog Mađara), potvrdivši 11 presuda prvostupanjskog suda koje uključuju 24 osobe i odbacivši dvije presude prvostupanjskog suda koje uključuju 12 osoba. U većini slučajeva Vrhovnom je судu trebalo više od tri godine da doneše presudu. Slično kao prethodnih godina, jedan slučaj koji je dugo kasnio uključivao je optužene osobe koje su osuđene u odsutnosti i ostale su na slobodi.

Osobe osuđene u odsutnosti redovito su iskoristile svoje zajamčeno pravo za obnovu postupka. Neki pripadnici srpske nacionalnosti dobrovoljno su se vratili u zemlju kako bi bili

uhićeni na temelju optužbi za ratne zločine ili presuda donesenih u odsutnosti, budući da je to bio jedini način da se, u skladu sa zakonom, suprotstave optužbama.

Premda se atmosfera oko suđenja za ratne zločine u zemlji općenito popravila, neodgovarajuća izobrazba, manjkavost zakona, neodgovarajuća zaštita svjedoka i često neprijateljski nastrojena lokalna javnost ometali su proces rješavanja ratnih zločina. Premda je Odjel za zaštitu svjedoka MUP-a osigurao učinkovitu zaštitu svjedoka ugroženim svjedocima izvan sudnice, promatrači su primijetili da sudovi nisu bili dovoljno proaktivni u kažnjavanju optuženika ili pripadnika javnosti koji su pokušali zastrašiti svjedoke u sudnici.

Mnogi su promatrači doveli u pitanje objektivnost suđenja održanih pod jurisdikcijom ondje gdje su se dogodili ratni zločini, budući da su suci, tužitelji i svjedoci ondje mogli biti izloženiji vanjskim utjecajima. Sudovi koji su vodili postupke vezane uz ratne zločine i dalje su pokazivali pristranost prema optuženicima na temelju nacionalne pripadnosti, premda je OESS primijetio da su optuženici Srbi imali bolje izglede za pošteno suženje nego prije. Najočitiji problem bila je razlika u optužbama protiv Srba i Hrvata, s tim da su Srbi optuživani za čitav niz prekršaja, dok su Hrvati gotovo isključivo optuživani za ubojstva. U najmanje tri slučaja sudovi su nastavili progoniti Srbe za genocid na temelju djela čija težina nije onakva kakva se obično povezuje s presudama međunarodnih sudova kojima se pripisuje namjera i provođenje genocida.

Većina osoba kojima se sudilo za ratne zločine bili su Srbi. Od toga je suđenje provedeno u odsutnosti za gotovo tri četvrtine njih, u skupnim suđenjima u Vukovarskoj županiji, gdje su neki optuženici bili nazočni.

U ožujku je Županijski sud u Splitu proglašio krivim osmoricu bivših vojnika za mučenje i ubojstva srpskih civila u zatvoru Lora 1992. godine. Kazne su im se kretale od šest do osam godina zatvora.

U lipnju je počelo ponovno suđenje Mihajlu Hrastovu u Karlovcu, nakon jednogodišnjeg prekida uzrokovanih psihičkim zdravljem optuženika. Hrastov, Hrvat i bivši pripadnik karlovačke specijalne policije, optužen je za ubojstvo 13 nenaoružanih zatvorenika, vojnika JNA 1991. godine. Vrhovni je sud odbacio dvije prethodne oslobađajuće presude.

U kolovozu je Županijski sud u Vukovaru naredio pritvaranje trojice bivših vojnika i jednog aktivnog vojnika u očekivanju istrage o ubojstvu obitelji Olujić, pripadnika srpske nacionalnosti, u selu Cerna iz 1992. godine.

U kolovozu je na zahtjev glavnog državnog odvjetnika MUP započeo istragu navodnih ratnih zločina zabilježenih na video kazeti, počinjenih u blizini Dvora na Uni 1995. godine. Nakon pregleda video snimke tužitelj je utvrdio da ona sadrži dokaze o zločinima protiv civila i ratnih zatvorenika. Državni je odvjetnik uspostavio suradnju s kolegama u Bosni i Hercegovini te Srbiji i Crnoj Gori kako bi identificirao počinitelje i pokrenuo istragu.

U svibnju je Vrhovni sud djelomično podržao osudu u odsutnosti donesenu na Županijskom sudu u Zagrebu bjegunci Muniba Suljića. Na temelju ove presude Nizozemska je izručila Suljića u lipnju. U kolovozu je Suljić umro prirodnom smrću u zatvorskoj bolnici.

Krajem godine Vrhovni sud još nije riješio žalbu na oslobađajuću presudu četvorice vojnika optuženih za ubojstvo dvoje starijih srpskih civila u blizini Šibenika 1995. godine.

Krajem godine još je trajalo suđenje šesnaestorici bivših pripadnika srpske paravojske, od toga petnaestorici u odsutnosti, na Županijskom sudu u Vukovaru, koji su optuženi za genocid i ratne zločine u Lovasu u Istočnoj Slavoniji. 2005. godine OEES-ovi promatrači na ovom suđenju naveli su da je ovo suđenje primjer optužbi za genocid donesenih za djela koja nemaju težinu koja se pripisuje međunarodnim presudama za genocid. Optužnica navodi da su optuženi poduzeli radnje s namjerom da poubijaju sve Hrvate. Jedan je optuženik umro. Samo je jedan optuženik bio nazočan tijekom suđenja.

U Vukovaru je nastavljeno suđenje protiv dvadeset pet osoba, petnaest Srba, pet Rusina, četiri osobe nepoznate nacionalnosti i jednog Roma, optuženih za ratne zločine protiv civila iz Mikloševaca, sela s većinskim rusinskim stanovništvom. Dvojica su optuženika umrla, jedan od raka. Neki su optuženici bili nazočni saslušanju, dok su drugi bili na uvjetnoj slobodi. Optuženici su bili optuženi za genocid, ubojstvo i zastrašivanje nesrpskog stanovništva 1991. i 1992. godine.

Politički zatvorenici i pritvorenici

Nije bilo dojava o političkim zatvorenicima i pritvorenicima.

Gradanske parnice i pravni lijekovi

U građanskim parnicama sudstvo je bilo neovisno i objektivno.

Povrat imovine

Tijekom godine vlada se približila završetku svog programa povrata protuzakonito zaposjednutih kuća njihovim vlasnicima. Međutim, Zakon o vlasništvu implicitno ide u prilog Hrvatima na štetu Srba jer daje prednost prava privremenim stanarima, uglavnom Hrvatima, nad prvobitnim vlasnicima, uglavnom Srbima. Vlasnici općenito nisu mogli stupiti u posjed svoje imovine ukoliko nije osiguran smještaj za privremene stanare. Krajem godine vlada je procijenila da je osamnaest privatnih kuća u vlasništvu Srba i dalje zaposjednuto, što je smanjenje sa 55 kuća u prosincu 2005. Osim toga, nad 173 nekretnine nije tražen povrat ili su one osporavane u sudskom sustavu. Sporovi oko vlasništva sporo su se rješavali i zbog zagušenosti sudstva neriješenim predmetima.

U ožujku je Veliko vijeće Europskog suda za ljudska prava proglašilo neprihvatljivim slučaj vezan uz raskid stanarskog prava u stanu Kristine Blečić. Blečićeva je napustila stan na početku rata i nije se vratila u roku od šest mjeseci, koliko je bilo zakonom propisano u svrhu zadržavanja stanarskog prava. Bez ulaženja u značajke slučaja, sud je odlučio da se Europska konvencija o ljudskim pravima ne može primijeniti jer je raskid prava nastupio prije nego što je konvencija stupila na snagu 1997. godine.

Povrat imovine i dalje je predstavljao problem svim većim vjerskim skupinama osim Islamske zajednice. Srpska pravoslavna zajednica, druga po veličini koja traži povrat imovine u zemlji, izvjestila je da se njezina zajednička komisija sastala s vladom u prosincu, nakon višekratnih zahtjeva, i do kraja godine nije postigla nikakve rezultate vezane uz povrat imovine. Vlada nije

vratila ni židovske nekretnine, uključujući neke zgrade u Zagrebu, premda je vratila nekretnine u Osijeku i Vukovaru.

f. Samovoljno upletanje u privatnost, obiteljski život, dom ili prepisku

Takva su djela ustavom i zakonom zabranjena, a vlada je općenito u praksi poštovala tu zabranu.

Poglavlje 2 Poštivanje građanskih sloboda, među kojima su i:

a. Sloboda govora i tiska

Ustavom i zakonom propisana je sloboda govora i tiska. Međutim, vladini su se dužnosnici od vremena do vremena miješali u medije i pokušali utjecati na nacionalnu televiziju.

Čitav niz privatnih novina i časopisa tiskan je bez upletanja vlade. Tisak, koji je u privatnom vlasništvu, distribuirao je otprilike 75 posto tiskanih medija. Političke stranke, privatne kompanije (neke u stranom vlasništvu) i vlada bili su vlasnici raznih poduzeća za izdavanje novina i časopisa ili su imali utjecaj u njima. Strane novine i časopisi bili su dostupni u gradskim područjima u cijeloj zemlji. Međutim, i dalje su mnogima bili uglavnom nedostupni zbog visoke cijene. Unatoč tri godine starom Zakonu o medijima, vlasništvo nad medijima još nije bilo potpuno transparentno, što je omogućilo da se sakrije utjecaj političkih ili ostalih interesa na medijske kuće.

Vlada je bila vlasnik nacionalne televizije i radija (HRT) kojima je i upravljala. U zemlji su bile aktivne i neovisne televizijske i radio postaje, a dvije od tri nacionalne televizijske postaje bile su privatne.

Lokalni televizijski i radijski mediji bili su izloženi političkom pritisku, budući da je većina postaja bar djelomično u vlasništvu lokalne vlade. Otprilike 70 posto medija bilo je u djelomičnom ili stopostotnom vlasništvu lokalne vlade i otprilike 46 posto lokalnih radio postaja ovisilo je o finansijskoj potpori lokalnih vlasti. Hrvatsko novinarsko društvo (HND) predložilo je privatizaciju otprilike stotinu lokalnih i regionalnih radio postaja koje su u vlasništvu općina, gradova i županija, upozoravajući u srpnju da se lokalne vlasti njima koriste u propagandne svrhe. U listopadu je predsjednik HND-a Dragutin Lučić izjavio da otprilike stotinu lokalnih radio postaja u djelomičnom vlasništvu države i dalje predstavlja ozbiljan problem, budući da djeluje kao propagandni servis vladajućoj stranki u lokalnoj samoupravi. U listopadu je u drugoj izjavi HND također izrazio zabrinutost zbog cenzure u nacionalnim dnevnim novinama u vlasništvu države, Vjesniku.

Krajem listopada HND i sindikat novinara izjavili su da su u posljednje vrijeme radna prava novinara "ozbiljno prekršena", a "medijske slobode narušene". Upozorili su na brojna kršenja u Vjesniku, pulskom dnevniku Glas Istre i ostalim lokalnim medijima. Među navedenim slučajevima bila je odluka uprave Glasa Istre da otpusti velik broj novinara koji su se žalili da su ih otpustili zbog njihova izvještavanja o aktivnostima lokalnog stranačkog čelnika, te slučaj novinara karlovačke lokalne radio postaje Vlade Dražića kojemu je plaća smanjena za pet

posto, navodno zato što se suprotstavio karlovačkom dogradonačelniku, članu Hrvatske demokratske zajednice.

U prosincu je uprava HRT-a suspendirala dvojicu HTV-ovih urednika vijesti, Danka Družijanića i Gorana Rotima, te javno upozorila trećeg, Petra Štefanića, zbog emitiranja govora predsjednika Stjepana Mesića s početka 1990-ih godina, u kojemu je prešutno odobrio fašističku vladu zemlje tijekom Drugog svjetskog rata. Urednici su suspendirani pod izgovorom da su emitiranjem govora pokazali nedostatak kritičkog prosuđivanja i profesionalizma. HND je tu suspenziju opisao kao "ozbiljno kršenje prava na slobodno izražavanje i govor", a Reporteri bez granica također su osudili odluku HRT-a. Rotimu i Družijaniću dopušteno je da se vrati na posao 14. prosinca, a Etičko vijeće HRT-a zaključilo je da oni i Štefanić nisu prekršili HRT-ov kodeks ponašanja.

Pitanja ratnih zločina bila su osjetljivo pitanje za medije i novinari su bili suočeni s pritiskom zbog svog izvještavanja. U svibnju je HND osudio prijetnje smrću upućene novinaru Feral Tribunea Dragi Hedlu, koji je izvještavao o navodnim ratnim zločinima od strane sadašnjih dužnosnika. Prema izvještajima u medijima, policija je Hedlu osigurala danonoćnu zaštitu i uhitila dvije osobe. Navodna je prijetnja došla od lokalnog političara Davora Borasa, predsjednika HDSSB-a i Dalibora Žižanovića.

U svibnju je policija pritvorila i Borasa i Žižanovića. U rujnu je Boras izjavio da se ne osjeća krivim, dodavši da je psovao Hedlu, ali mu nije prijetio. Također je dodao da su Hedlovi napis o Domovinskom ratu i ratnim veteranim bili motiv njegovih djela. Hedl je rekao da mu je osim psovanja Boras rekao da će ga "ubiti kao psa".

19. srpnja, nakon što je Sabor imenovao četiri člana novog peteročlanog upravljačkog vijeća Hine, izvjestiteljske agencije u vlasništvu države, Međunarodni savez novinara objavio je izjavu kojom se poziva na nove i transparentne procedure imenovanja u javne medije. HND i Sindikat hrvatskih novinara također su prosvjedovali i optužili vladu da je odabrala neprikladne kandidate. Izrazili su strah da novo vijeće nadziru politički kandidati koji će odabrati urednike bliske vladi. Peti član vijeća predstavlja je zaposlenike Hine. Međutim, Vladimir Lulić, koji je trebao biti imenovan za predstavnika osoblja Hine, nije dobio potporu vlade, koja je tvrdila da su njegovim imenovanjem prekršeni proceduralni propisi. U listopadu, dan nakon što je upravljačko vijeće Hine imenovalo Smiljanku Škugor-Hrnčević za novu generalnu upraviteljicu, vlast je predložila raspuštanje odbora, i time poništila imenovanje. U vlasti su rekli da je Sabor raspustio Upravljačko vijeće Hine jer je zaposlenicima uskraćena mogućnost da izraze svoje mišljenje.

U znak prosvjeda, troje od četvero članova Vijeća dalo je ostavku. Istodobno je mandat bivšeg generalnog upravitelja produžen do 1. siječnja 2007. Sabor je razriješio dužnosti četiri člana upravljačkog vijeća Hine 1. prosinca. Novi članovi upravljačkog vijeća Hine nisu imenovani do kraja godine. U listopadu je predsjednik HND-a Lučić izjavio da je sloboda medija "ugrožena nejasnim tekstrom zakona o javnim medijima, što je dovelo do nedavnih slučajeva poput Hine i Vjesnika".

Početkom ožujka, kao odgovor na medijske izvještaje o fizičkom obračunu između dužnosnika većinskog HDZ-a u Virovitici, ministar unutarnjih poslova najavio je da će pokrenuti pravne

korake protiv objavljivanja anonimnih pisama u tisku. Predsjednik HND-a napomenuo je da Zakon o medijima zabranjuje medijima da objavljaju određene podatke, premda je njihov izvor anoniman. Ministar je kasnije izjavio da su njegove riječi krivo protumačene i da nije zatražio zakonsku zabranu objavljivanja anonimnih pisama, nego da se okončaju curenje informacija iz MUP-a i ureda državnog odvjetnika.

Tisak je tijekom godine izvjestio o brojnim napadima i nastojanjima da se primjeni sila protiv novinara. U veljači su mediji izvjestili da je bivši sudac Županijskog suda u Makarskoj Predrag Trutin pretukao Anđelka Ercega, glavnog urednika lokalnog tjednika Makarska Kronika, zbog članaka koje su te novine o njemu objavile. U travnju su novinarka Radio Mrežnice Arijana Kekić, novinar Večernjeg lista Tomo Vicić i novinar Karlovačkog lista Marinko Ivka optužili dožupana karlovačke županije Marinka Mičića da je usmeno prijetio tim novinarima koji izvještavaju iz Karlovca. HND je osudio ovaj događaj. U srpnju su HND i Nova TV također kritizirali gradonačelnika Novalje Ivana Dabu koji je navodno usmeno i fizički napao novinarku Nove TV kako bi je spriječio da izvještava o nestaćici vode u gradu Pagu.

Prema HND-u, predsjednik sinjskog SDP-a Velbert Milošević i dužnosnik vladajuće koalicije u Sinju, pokušali su zastrašiti dopisnika Jutarnjeg Lista i radijskog novinara kako bi ih spriječili da izvještavaju o navodnim manipulacijama na glasovanju na izbornoj konvenciji sinjskog SDP-a. Novinar Hrvatskog radija Vito Perić dva puta je zvao policiju zbog prijetnji koje je primio nakon svog izvještavanja.

Kleveta je kazneno djelo. Posljednjih godina nije bilo izvještaja o politički motiviranim slučajevima klevete. Međutim, velik broj slučajeva klevete iz prethodnih godina ostao je neriješen zbog neučinkovitog pravosudnog sustava. U lipnju je Sabor izmijenio kazneni zakon i iz njega izbacio kaznu zatvora za blaćenje i klevetu. Sudovi mogu novčano kazniti osobe osuđene za blaćenje i klevetu.

U veljači je Županijski sud u Zagrebu oslobođio optužbi HTV-ovu novinarku Ljubicu Letinić u slučaju u kojemu ju je Miroslav Tuđman, sin bivšeg predsjednika države, tužio za blaćenje povezano s reportažom iz ožujka 2003. godine koju je Lj. Letinić napravila za HTV-ovu "Latinicu".

Internetska sloboda

Nije bilo vladinih ograničenja pristupa Internetu ili dojava o tome da je vlada pratila e-mail ili chatove na Internetu. Pojedinci i skupine mogli su miroljubivo izražavati svoje stavove putem Interneta i elektroničke pošte. Pristup Internetu dostupan je velikom broju građana u cijeloj zemlji i mnogi se njime služe.

Akademiske slobode i kulturni događaji

Vlada nije ograničavala akademске slobode ni kulturne događaje.

b. Sloboda mirnog okupljanja i udruživanja

Sloboda okupljanja

Sloboda okupljanja zajamčena je ustavom i zakonom i vlada je u praksi općenito poštivala to pravo.

Sloboda udruživanja

Sloboda udruživanja zajamčena je ustavom i zakonom i vlada je u praksi općenito poštivala to pravo. Međutim, u skladu sa zakonom Ministarstvo pravosuđa ima diskrečijsko pravo nadzora nad osnivanjem i unutarnjim upravljanjem udrugama. Premda se jednako primjenjivao za sve organizacije, sam zakon je restriktivan i pun nadzornih mjera. Na primjer, u zakonu stoji da se organizacije čiji se ciljevi navedeni u statutu smatraju beznačajnim ili ukoliko se njihova imovina ne smatra dovoljnom za obavljanje njihovih aktivnosti navedenih u statutu, neće moći registrirati. Zakon također dopušta vlasti da utječe na imenovanje upravljačkog tijela neke organizacije.

c. Sloboda vjeroispovijesti

Sloboda vjeroispovijesti zajamčena je ustavom i zakonom i vlada je u praksi općenito poštivala to pravo. Ne postoji službena vjeroispovijest u državi. Međutim Rimokatolička crkva ima povijesne veze s državom kakve nemaju druge vjerske zajednice. Katolička je crkva s državom potpisala konkordate kojima su joj dodijeljene brojne povlastice. Slični su sporazumi naknadno potpisani sa Srpskom pravoslavnom crkvom, Islamskom zajednicom i drugim manjim kršćanskim denominacijama, ali Židovska ga zajednica nije potpisala jer čeka povrat nacionalizirane imovine.

Da bi se neka skupina registrirala kao vjerska zajednica, po zakonu mora imati najmanje 500 pripadnika i mora biti registrirana kao udruga najmanje pet godina. Međutim, sve vjerske skupine koje su djelovale u zemlji prije donošenja ovog zakona 2003. godine, bile su u postupku bezuvjetne registracije kao vjerske zajednice. Ukupno su registrirane 42 vjerske zajednice, a još je petnaest zajednica čekalo registraciju. U lipnju je registrirana Crnogorska pravoslavna crkva i Židovska vjerska zajednica Bet Israel.

U prosincu 2005. tri su se crkve, Crkva cjelovitog evanđelja, Savez crkava "Riječ života" i Protestantska reformirana kršćanska crkva, na Ustavnom sudu žalile na odbijanje vlasti da potpiše sporazume kojima bi im osigurala pogodnosti slične onima koje se sporazumima osiguravaju Katoličkoj, Srpskoj pravoslavnoj, Islamskoj i drugim zajednicama. Vlasti je tvrdila da te tri crkve ne ispunjavaju vladine zahtjeve za minimalnim brojem pripadnika i za neprekidnim djelovanjem u zemlji od 1941. Žalba krajem godine još nije bila riješena na Ustavnom sudu. Registrirane zajednice imaju status pravne osobe i imaju pravo na porezne i druge povlastice. Neke su međunarodne skupine kritizirale tako restriktivne vladine uvjete za registraciju novih vjerskih zajednica.

Zakonom nisu eksplisitno zabranjene fotografije s feredžama na identifikacijskim dokumentima. Međutim na Ustavnom se sudu provodi revizija slučaja u kojemu je policija u Crikvenici 2004. godine odbila izdati osobne dokumente muslimanki jer je na fotografiji imala feredžu. Policijski standardi nisu bili dosljedni i policija je navodno prihvaćala takve fotografije u ostalim mjestima u zemlji. Krajem godine ovaj je slučaj još bio na Ustavnom sudu.

Vlada je zahtjevala da se u škole uvede vjerska izobrazba, premda njezino pohađanje nije obvezno. Budući da su 85 posto stanovništva Rimokatolički, u javnim se školama uglavnom predavao katolički vjeroučenja. Škole koje su ispunile kvotu od sedam učenika po razredu pripadnika manjinske vjere moguće su organizirati posebnu vjersku nastavu za te učenike.

Nacionalna televizija, HRT, 2005. godine potpisala je sporazum s osam manjinskih vjerskih zajednica kojim im jamči jednaku zastupljenost u svom programu. HRT je pristao uživo emitirati važne godišnje proslave, te zajamčio minimalno tjedno i mjesечно praćenje. U sklopu sporazuma s Rimokatoličkom crkvom, HRT je osigurao do 10 sati redovitog praćenja događaja Rimokatoličke crkve mjesечно.

Nije ostvaren veći napredak u povratu imovine nacionalizirane tijekom 2. svjetskog rata većini glavnih vjerskih zajednica. U svibnju su premijer i zagrebački nadbiskup Josip Bozanić pristali potpisati ugovor u skladu s kojim će u zamjenu za nespecificiranu imovinu Katoličke crkve u Zagrebu vlada dati vladinu imovinu. Grad Zagreb vratio je zgradu kazališta Franjevačkom samostanu, dok je Grad Varaždin vratio zgradu samostana redovnicama Družbe svete Uršule. Srpska pravoslavna crkva, druga po veličini potraživane imovine nakon Katoličke crkve, izvjestila je da njezin zajednički pododbor ima poteškoća u sazivanju sjednica, unatoč ponovljenim zahtjevima za sastankom s vladom. U srpnju se metropolit Pravoslavne crkve Jovan Pavković susreo s premijerom Sanaderom. Razgovarali su o pronalaženju rješenja kojim bi se omogućio brži povrat imovine, ali do kraja godine nisu postigli napredak. Crkva je izjavila da je rješavanje većine istaknutih problema, uključujući povrat imovine, zaustavljeno. Nije bilo napretka u povratu nacionalizirane imovine Židovskoj zajednici. U rujnu je premijer najavio da će vlada djelomično financirati obnovu sinagoge u Zagrebu koja je tijekom Drugog svjetskog rata uništena. Muslimanska zajednica ne potražuje imovinu.

Nakon više godina kašnjenja, u suradnji s lokalnim vlastima pronađeno je prihvatljivo mjesto za izgradnju džamije u Rijeci, a u lipnju su lokalne vlasti usvojile urbanistički plan na osnovu kojeg je omogućena gradnja.

Maltretiranje i diskriminacija

Bilo je problema s nasiljem i fizičkim zlostavljanjem vjerskih manjina.

Povremeno je bilo maltretiranja svećenika i uništavanja imovine Srpske pravoslavne crkve. Izvori Pravoslavne crkve iz dalmatinskog zaleđa ocijenili su da je nasilje na sličnoj razini kao prethodnih godina, navodeći nekoliko primjera vandalizma i jedan slučaj maltretiranja svećenika.

U ožujku su na zidu crkve Svetog Ilike u Zadru osvanuli graffiti: "Smrt Srbima", ustaški simbol slovo "U" i: "Ovo je naše, a ne srpsko". Neidentificirani počinitelji ušli su u zvonik i oštetili električne kablove.

U lipnju su u Obrovcu trojica mladića vrijeđala i prijetila ženi lokalnog svećenika. Policija je prijavila ovaj incident. Međutim, do kraja godine protiv osumnjičenih nisu podnesene optužbe.

U kolovozu je policija primila dojavu i istražila slučajeve vandalizma i pljačke nekoliko pravoslavnih crkava. Na primjer, ukradena su crkvena zvona iz crkve Svetog Dimitrija Mučenika u Bjelovaru i još iz jedne crkve u selu Toraja u blizini Požege. Istoga mjeseca

ukradeni su bakreni žljebovi s pravoslavne crkve u Novim Pavljanim u blizini Bjelovara i razbijen je prozor na crkvi Bogorodičin Pokrov u Kninu.

Crkva Svetog Georgija u blizini Knina dvaput je oskvrnavljena, jednom u listopadu i ponovno u prosincu. Oba puta pokušan je nasilni ulazak u crkvu, što je uzrokovalo oštećenje na vratima i razbijene prozore. Policija nije pronašla počinitelje do kraja godine.

2005. godine Pravoslavna crkva i srpske nevladine organizacije prijavile su niz napada na Pravoslavnu crkvu tijekom pravoslavnih božićnih blagdana. Na primjer, skupina mladića razbila je vrata na ulazu u crkvu Svetog Save u Splitu i izvikivala prijetnje: "Ubijmo Srbe", te nastavila oštećivati okolne ulice. Također u prosincu 2005., u Zadru, na ogradi crkve Svetog Ilije, napisani su uvredljivi grafiti o tom pravoslavnom sveću, te su nacrtani ustaški simboli. Policija je istraživala slučaj, ali nije pronašla počinitelje ni u jednom od ovih slučajeva.

2005. godine zapaljena je pravoslavna kapelica na osječkom groblju. Policija je istraživala slučaj, ali do kraja godine nije objavila rezultate istrage.

Nije bilo napretka ili uhićenja u sljedećim slučajevima iz 2005. godine: napada pristaša HDZ-a na automobil imama koji je bio pristaša SDP-a u Vojniću, paleža natpisne ploče na zgradici Islamske zajednice u Dubrovniku, detonacije bombe ispred kuće Srbina u Glavinji Donjoj na pravoslavni blagdan, vandalizma pravoslavne crkve u Kninu i vandalizma pravoslavne parohije u Šibeniku.

Pravoslavno svećenstvo u Dalmaciji i srpski vođe nekoliko su puta tijekom 2005. godine napomenuli da su pozitivna nastojanja središnje vlade u izrazitoj suprotnosti s onima lokalnih vlasti, policije i sudstva, koji su ustrajno diskriminirali Srbe. Na primjer, slučajevi dvaju stanova u vlasništvu crkve koji su nezakonito zaposjednuti ni nakon deset godina nisu bili riješeni na Županijskim sudovima u Zadru i Splitu. Osim toga, pravoslavni svećenici koji su došli iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore bili su suočeni s birokratskim preprekama u dobivanju duže dozvole boravka koja bi im omogućila pogodnosti poput zdravstvenog i mirovinskog osiguranja. Od svećenika se tražilo da obnove svoj status u relativno kratkim vremenskim razdobljima, čime su prekidali boravak, što ih je spriječilo da steknu dovoljan broj godina boravka koje su im bile potrebne za trajniji status.

Židovska zajednica broji otprilike 2.000 članova.

U lipnju je policija podigla optužbu protiv 21-godišnjeg studenta koji je posla dva prijeteća e-maila Židovskoj zajednici u Zagrebu. U porukama je autor izjavio da se holokaust nije dogodio, te je naveo uvredljive izjave o Židovima i crncima. Također je izrazio nadu "da će Iranci što prije napraviti nuklearnu bombu i baciti je na Haifu i Tel Aviv, nakon čega će se slaviti na ulicama Zagreba".

Također u lipnju, dva su mladića u majicama s nacističkim simbolima usmeno, a zatim i fizički napala Avija Eliezera Alonija, rabina Židovske zajednice u Zagrebu, vičući: "Odlazite, Židovi!". Krajem godine policija je još istraživala taj slučaj.

Nije bilo pomaka u policijskoj istrazi antisemitističkog prijetećeg pisma iz travnja 2005. godine upućenog Židovskoj zajednici i nekim međunarodnim organizacijama.

Više detalja možete pronaći na 2006 International Religious Freedom Report.

d. Sloboda kretanja u zemlji, putovanje u inozemstvo, iseljavanje i povratak u domovinu

Ustavom i zakonom zajamčena su ova prava i vlada ih je općenito poštivala u praksi.

Zakonom je zabranjeno prisilno izgnanstvo i vlada ga nije primjenjivala.

Izbjeglice koje su se vraćale u zemlju nailazile su na prepreke u dobivanju trajnog prebivališta. Osobama koje su nekoć imale prijavljeno privremeno boravište, a vratile su se do lipnja 2005., zakonom je dopušteno vraćanje statusa privremenog boravka od prije rata bez dalnjih zahtjeva, npr. zadovoljavanja smještajnih i finansijskih kriterija, a one su naknadno mogle zatražiti državljanstvo. Tijekom godine Ministarstvo unutarnjih poslova pristalo je iz humanitarnih razloga regulirati status osoba koje su još željele podnijeti zahtjev. Zbog loše komunikacije mnogi potencijalni kandidati nisu znali da mogu regulirati svoj status. OEŠS je procijenio da u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori ima otprilike 2.000 potencijalnih podnositelja zahtjeva.

Promatrači su i dalje primjećivali da je neke izbjeglice srpske nacionalnosti od povratka odvratio strah od uhićenja zbog ratnih zločina, često temeljen na slabim dokazima. Državni je tužitelj nastavio revidirati popis osumnjičenih za ratne zločine kako bi riješio tu zabrinutost. Tijekom godine vlasti su uhitiile 20 osoba (13 Srba, šest Hrvata i jednog Bošnjaka) za ratne zločine na temelju sudskih naloga ili naloga za uhićenje. Devetorica su ostala u pritvoru u očekivanju rezultata istrage, a trojica od njih bili su povratnici. Premda je vlada nastavila potvrđivati i dokumentirati državljanstvo tijekom godine, bilo je izvještaja o tome da neki lokalni dužnosnici koče taj proces nedosljednom primjenom procedura.

Vlada nije poduzela korake da prizna ili "potvrdi" pravne i administrativne dokumente koje su izdali subjekti koji nisu bili pod hrvatskim nadzorom tijekom sukoba od 1991.-1995. Bez tog priznanja građani (gotovo isključivo srpske nacionalnosti) nisu mogli riješiti čitav niz problema u ostvarivanju prava na mirovinsko i invalidsko osiguranje, utvrđivanje radnog iskustva, te na drugim područjima.

Do kraja godine Ured visokog predstavnika UN-a za izbjeglice (UNHCR) evidentirao je ukupno 140.544 povratnika, pripadnika manjina, a 4.616 osoba vratilo se tijekom rata. UNHCR je napomenuo da je broj povratnika na sličnoj razini kao prošlih godina. Prema podacima UNHCR-a proces povratka značajno je usporen zbog ograničenog napretka u osiguranju smještaja za bivše nositelje stanarskih prava u stanovima u vlasništvu države. Otprilike devet tisuća bivših nositelja stanarskih prava koji su zatražili smještaj predstavljaju potencijalne povratnike. Međunarodne organizacije koje su nadgledale povratak izbjeglica smatraju da je pad broja povratnika unutar očekivanja, budući da su većina preostalih izbjeglica koje se žele vratiti bivši nositelji stanarskih prava koji čekaju da im se osigura smještaj. Prema istraživanju UNHCR-a provedenom tijekom godine, otprilike 60 posto povrataka su trajni povratci, a ostalo su jednokratni povratci.

Čimbenici koji su najviše odvraćali povratnike bili su loše stanje regionalnog gospodarstva, međunalacionalni sukobi na područjima povratka, opiranje lokalnih vlasti i spora provedba programa povratka. Etničke napetosti protiv povratnika srpske nacionalnosti i dalje su bile najizraženije u dijelovima Dalmacije i Dalmatinskog zaleđa (vidi poglavlje 5).

Sposobnost izbjeglica da se vrate u zemlju bila je smanjena ograničenim pristupom smještaju, sporim rješavanjem nekih birokratskih prepreka i nedostatkom mogućnosti zapošljavanja.

Nastavljeno je vraćanje u posjed i obnova kuća srpskih povratnika. Tijekom godine vlada je započela obnovu 2.450 kuća i osigurala novčane donacije za 2.370 osoba. Do danas je vlada ponovno sagradila otprilike 142.000 nekretnina. Još 901 zahtjev ostao je neobrađen, a otprilike 14.000 vlasnika kojima je obnova odbijena uložili su žalbe. Te žalbe još nisu riješene. Dvije trećine preostalih nekretnina nalaze se u Dalmaciji. Procjenjuje se da je jedna petina kuća vraćenih vlasnicima prethodno opljačkana. 2005. godine vlada je usvojila protokol za opljačkanu imovinu, ali nije definirala upute za njegovu provedbu. Priznavala je zahtjeve za odštetom samo ako su bili službeno evidentirani. Krajem 2005. godine vlada je odabrala 400 nekretnina koje su bile prikladne za popravak štete. Međutim, vlada je do kraja godine popravila 89 od tih 400 nekretnina.

Bilo je slučajeva da su osobe putem suda željele vratiti navodna ulaganja u nezakonito zaposjednuto imovinu. U prosincu su 24 takva slučaja bila na sudu. Tijekom prosinca vlada je usvojila proces rješavanja tih slučajeva s ulagačima izvan sudova.

Vlada je polako počela rješavati zahtjeve osoba koje su prije rata imale stanarska prava nad stanovima u društvenom vlasništvu. Bez takvih prava podnositelji zahtjeva, uglavnom pripadnici srpske nacionalnosti, nisu se mogli vratiti u predratne stanove (vidi poglavlje 1.e.). Predan je otprilike 8.101 zahtjev, od kojih se 4.425 odnosi na gradska područja. Do prosinca je osiguran smještaj za oko 40 humanitarnih slučajeva koje je identificirala međunarodna zajednica. U kolovozu je vlada najavila planove da izgradi ili kupi 4.000 stanova koji će se iznajmiti nositeljima stanarskih prava u gradskim područjima.

Prognanici u zemlji

Vlasti su zauzele nedosljedan i nejedinstven pristup manjinskim prognanicima unutar zemlje, čime su otežali njihov povratak. Značajan broj prognanika ostao je u zemlji, premda nisu svi bili pod izravnom skrbi vlade. Na kraju godine UNHCR je izvijestio da u zemlji ima 3.975 prognanika. Od tog broja, 2.327 su Hrvati iz Podunavlja, dok je 1.648 pripadnika srpske nacionalnosti u Podunavlju koji nemaju službeni status prognanika.

Vlada je domaćim i međunarodnim humanitarnim organizacijama omogućila slobodan pristup svim raseljenim osobama i dopustila im da pružaju pomoć.

Zaštita izbjeglica

Zakonom je predviđena dodjela azila u skladu s UN-ovom Konvencijom vezanom uz status izbjeglica iz 1951. i UN-ovim protokolom iz 1967. godine. Vlada je uspostavila sustav pružanja zaštite izbjeglicama. U praksi je vlada osiguravala zaštitu od povratka osoba u zemlju u kojoj su se bojale progona. Krajem godine vlada je primila 94 nova zahtjeva za azilom. Tijekom godine odbijeni su zahtjevi osamdeset osoba, za jedanaest osoba slučaj je odbačen, a sedamdeset se osoba žalilo. Dvije su osobe čekale odluku prvostupanskog suda, a 11 je osoba ponovilo zahtjev.

U lipnju je vlada privremeno uspostavila prihvativni centar za tražitelje azila u Kutini, u blizini Zagreba. Krajem godine dvadeset tri osobe stanovaše su u Kutini, petnaest ih je tražilo azil, a osam osoba bili su odbijeni tražitelji azila koji su imali status stranaca (u očekivanju povratka ili deportacije). Vlada je surađivala s UNHCR-om i drugim humanitarnim i međunarodnim organizacijama u pružanju pomoći izbjeglicama i povratnicima.

U studenom su vlasti prvi put dodijelile azil 27-godišnjoj ženi iz jedne istočnoafričke zemlje.

Predstavnik UNHCR-a pohvalio je zemlju na ovom važnom koraku prema potpuno funkcionalnom sustavu azila.

Vladina komisija za žalbe provela je opsežan pregled slučajeva tražitelja azila koji su prвobitno odbačeni. Međutim, UNHCR je izrazio zabrinutost da vladina komisija utječe na imenovanja. UNHCR je pomno pratilo slučajeve osoba koje su deportirane ili koje su vlasti vratile u zemlju iz koje dolaze.

Nije bilo prijava o osobama koje traže privremenu zaštitu tijekom godine.

Poglavlje 3 Poštivanje političkih prava: Pravo građana da promijene vladu

Ustav i zakon pružaju građanima pravo da miroljubivo smijene vladu, i građani su ovo pravo ostvarivali u praksi putem periodičkih, slobodnih i poštenih izbora na temelju sveopćeg prava glasa.

Izbori i političko sudjelovanje

Stjepan Mesić izabran je za predsjednika u siječnju 2005. godine. Građani organizirano nadgledaju izbore (GONG), vodeća lokalna nevladina organizacija za nadgledanje izbora, izvjestila je da su predsjednički izbori u siječnju 2005. godine provedeni u skladu s izbornim zakonodavstvom, uz neke nepravilnosti, uključujući kršenje procedure od strane pojedinih izbornih odbora i netočne popise glasača. U prvom krugu predsjedničkih izbora na glasačkim mjestima za građane koji žive u Bosni i Hercegovini bilo je većih problema, uključujući slučajevе u kojima su organizatori izbora pripadnici stranaka glasovali pod imenom preminulih osoba i slučajevе netočnih popisa birača.

Prijevremeni lokalni izbor održani su u travnju u Dubrovačko-neretvanskoj i Požeško-slavonskoj županiji, kao i u gradu Velika Gorica. GONG je opisao tijek i ozračje ovih izbora kao mirno, demokratsko i zakonito. Međutim, GONG je ponovio zabrinutost zbog nedostatka transparentnosti u financiranju kampanja i pozvao vladu da to pitanje regulira zakonom. Mediji su izvjestili da se javni novac troši za kampanju u Požeško-slavonskoj županiji i u Velikoj Gorici.

U prosincu je Sabor donio zakon kojim se regulira financiranje političkih stranaka i neovisnih kandidata. Zakonom se ograničavaju doprinosi pojedinaca i tvrtki političkim strankama tijekom godine. Njime se također zabranjuje financiranje političkih stranaka od strane stranih subjekata i domaćih javnih ustanova. Međutim, GONG je prigovorio da su ta ograničenja i dalje previsoka i nastavio je tvrditi da financiranje izborne kampanje treba regulirati posebnim zakonom.

2005. godine premijer je najavio da će sporazum o dvostrukom državljanstvu s Bosnom i Hercegovinom riješiti probleme vezane uz pravo građana koji imaju ondje državljanstvo da glasuju. Bosanski Hrvati kao i ostali građani koji žive u inozemstvu, izabrali su svoje predstavnika u saboru u posebnom okrugu za dijasporu. Preliminarni izvještaji o sporazumu pokazuju da će se postojeće stanje nastaviti.

U Saboru su od 152 zastupnika 33 žene, uključujući dvije žene na mjestu zamjenica predsjednika Sabora. U kabinetu su među petnaest članova bile četiri žene, uključujući

zamjenicu premijera, ministricu pravosuđa i ministricu vanjskih poslova. Među trinaest sudaca Ustavnog suda četiri su sutkinje, a na Vrhovnom суду od četrdeset судaca osamnaest су жене.

Po zakonu bi nacionalne manjine trebale biti zastupljene u tijelima lokalne vlasti ako popis stanovništva pokaže da manjinska skupina čini najmanje pet posto lokalnog stanovništva. Premda su vlasti općenito provodile ovu odredbu, vlada nije uzela u obzir ažurirane popise glasača u izračunu broja izabralih predstavnika manjina, kao što bi sukladno zakonu trebala. Uporaba popisa glasača dovela bi do veće zastupljenosti manjina zbog povratka izbjeglica nakon popisa stanovništva iz 2001. godine.

U srpnju 2005. godine vlada je lokalnim vlastima dala naputak da pri utvrđivanju postotka manjinskog stanovništva u svojim zajednicama ne uzimaju u obzir popise glasača. Vijeće za nacionalne manjine naknadno je od vlade tražilo da povuče taj naputak zbog toga što je suprotan zakonu. Srpska zajednica i nevladine organizacije izrazile su sličnu zabrinutost, a GONG je osporavao vladin naputak na Ustavnom суду. Na kraju godine Ustavni sud još nije bio donio odluku.

Korumpiranost i transparentnost vlade

Javno je mišljenje u zemlji bilo da je korupcija veoma prisutna. Prema jednoj anketi objavljenoj u lokalnom tisku, 92 posto ispitanika smatralo je da živi u korumpiranoj državi. Građani su bili uvjereni da korupcije postoji u javnim ustanovama, osobito u sustavu zdravstvene zaštite i pravosuđu. Europska komisija u svom je "Izvještaju o napretku u Hrvatskoj za 2006. godinu" objavljenom 9. studenog u Bruxellesu, izjavila da su korupcija i manjkav pravosudni sustav najveći problemi s kojima je zemlja suočena. Lokalne nevladine organizacije konstantno su kritizirale vladu jer ne poduzima odlučne korake protiv korupcije u zemlji.

U ožujku je vlada predstavila javnu strategiju borbe protiv korupcije u kojoj se predlaže reforma pravosudnog sustava, zdravstvenog sustava, lokalne vlade, financiranja političkih stranaka, javne administracije i gospodarstva. Međutim, lokalna nevladina udruga i Transparency International kritizirali su tu strategiju da nije dovoljno specifična i da ne uključuje rokove za poduzimanje koraka.

Policija je istražila brojne navode za korupciju od strane viših vladinih ili bivših vladinih dužnosnika, uključujući bivšeg ministra vanjskih poslova Matu Granića i Nevenku Tuđman, kćer pokojnog predsjednika Franje Tuđmana. Premda je Nevenka Tuđman oslobođena optužbi, Vrhovni je sud 2005. godine odbacio presudu nižeg suda da jedna od prethodnih optužbi za neovlaštene konzultantske usluge, za što je Nevenka Tuđman optužena, nije kaznena zloroba službene dužnosti i naložio ponovno suđenje. Ponovno je suđenje zakazano za kraj ožujka 2005. godine, ali je odgođeno zbog teške bolesti Nevenke Tuđman i liječenje kemoterapijom. Vrhovni je sud odbacio predloženu optužnicu protiv Mate Granića zbog nedostatka dokaza.

Vladin Ured za sprečavanje sukoba interesa i organiziranog zločina (USKOK) i dalje je poboljšavao svoju sposobnost i ovlasti za rukovođenje kaznenim istragama. Nedavno je USKOK sudjelovao u uhićenju istaknutog kardiokirurga koji je osumnjičen za primanje mita u zamjenu za brzu operaciju. Ovaj je slučaj bio pod istragom i javnost ga pomno prati. U

jednom drugom slučaju, bivši župan Požeško-slavonske županije uhićen je i stavljen u pritvor pod optužbom da je zakinuo županiju za 278 milijuna kuna, što je dovelo do njezina bankrota. Bilo je još slučajeva podmićivanja manjih razmjera. Međutim, malo je slučajeva u kojima su visoko pozicionirani dužnosnici službeno optuženi za korupciju, unatoč čestim navodima. Tijekom godine USKOK je nastavio istragu iz veljače 2005. o mogućoj nezakonitoj prodaji kuća srpskih izbjeglica velikog opsega vladinoj Agenciji za promet nekretnina (APN).

Do 26. studenog 26 osoba podiglo je optužbe protiv vlade zbog APN-ove prodaje kuća preko posredničkih agencija na temelju krivotvorenih dokumenata. Jedna se lokalna nevladina organizacija koja zastupa srpske povratnike i pomaže im u podizanju optužbi žalila da je agencija prekršila zakon time što je izbjeglicama odbila pristup dosjeima, čak i ugovorima koji bi mogli otkriti prijevaru. Ta je nevladina organizacija osigurala pravnu pomoć za više od 250 osoba čije su kuće navodno prodane bez njihova znanja ili po cijenama koje se razlikuju od onih u određenim ugovorima. Vladina je agencija također potvrdila da je državno odvjetništvo sporo odgovaralo na povezane optužbe koje je ona podigla 2005. godine protiv ravnatelja APN-a. U travnju su se tužitelji dogovorili da se neće žaliti na presude županijskog suda, što će ubrzati proces i omogućiti nadoknadu. U rujnu su sudovi donijeti tri presude u korist tužitelja, od kojih je na dvije postojala mogućnost žalbe. USKOK je istražio navode da su neki APN-ovi zaposlenici, zajedno s posredničkim agencijama sa sjedištem u Srbiji, bili suučesnici u ovoj prijevari. U studenom je Ured općinskog državnog odvjetnika u Zagrebu optužio bivšeg voditelja APN-a Damira Rajčića za nezakonit rad APN-a i izazivanje štete proračunu u iznosu većem od deset milijuna kuna.

Učinkovitost saborskog odbora za sprečavanje sukoba interesa, koji je od dužnosnika zahtijevao da javno prijave svoju imovinu, povećala se i svi su vladini dužnosnici objavili svoju imovinu, a podaci se mogu naći na Internetu. Transparency International izrazio je zabrinutost da zbog nepotpunog katastra postoji mnogo mjesta za izbjegavanje ovog novog zahtjeva.

Zakonom je zajamčeno pravo na pristup vladinim informacijama, ali ono u praksi nije bilo jednako ostvarivano i imalo je samo ograničenu učinkovitost. Odgovori na upite rijetko su poslani na vrijeme, a često uopće nije odgovoreno. Tijekom godine koalicija nevladinih udruga "Javnost ima pravo znati" provela je anketu koja je pokazala da dužnosnici manje poštuju zakon nego što je izneseno u vladinom izvještaju. U svibnju je Transparency International izvjestio da vladine ustanove nerado daju informacije.

Poglavlje 4 Stav vlade o međunarodnoj i nevladinoj istrazi navodnih kršenja ljudskih prava

Niz domaćih i međunarodnih skupina za ludska prava uglavnom je djelovalo bez vladinih ograničenja, istražujući i objavljajući svoja otkrića o ljudskim pravima. Vladini dužnosnici često su surađivali i odgovarali na njihove stavove.

Ured za suradnju s nevladinim organizacijama i ostala vladina ministarstva i uredi bili su aktivni u suradnji i promicanju nevladinih i vladinih nastojanja vezanih uz ludska prava i civilno društvo. Centar za ludska prava, koji je pripojen javnom sektoru 2005. godine, tijekom godine financiran je novčanim sredstvima UN-a i vlade.

U prosincu 2005. godine dvojica muškaraca iz Vukovara, od kojih je jedan bivši pripadnik policijskih snaga, fizički i usmeno su napala predsjednika nevladine organizacije Građanski odbor za ljudska prava i njegovu suprugu. Predsjednik nevladine organizacije nije ih tužio, ali policija je pokrenula prekršajni postupak protiv jednog napadača. Nije bilo podataka o statusu tog slučaja krajem godine.

Ured za ljudska prava bio je glavno vladino tijelo zaduženo za razvoj, koordinaciju i provedbu vladinih politika ljudskih prava. Premda ured nije imao ovlasti za istraživanje navodnih kršenja ljudskih prava, učinkovito je surađivao s nevladim organizacijama i međunarodnom zajednicom u provedbi kampanja za podizanje svijesti, s ciljem promicanja jednakosti spolova i ženskih prava, poticanja opće tolerancije i sprečavanja trgovine ljudima. Ured je također dodijelio dotacije nevladim organizacijama za projekte rješavanja raznih problema vezanih uz ljudska prava. Financiranje je bilo odgovarajuće, a ured je surađivao s ostalim vladinim tijelima.

Tijekom godine vlada je u potpunosti udovoljavala svim zahtjevima Haaškog suda za informacijama i dokazima.

Tijekom godine glavni je državni odvjetnik nastavio prihvatići dodatne dokaze od Haaškog suda u sklopu prijenosa slučaja protiv Mirka Norca i Rahima Ademija s Haaškog suda na Hrvatsku. 2006. godine Ured glavnog državnog odvjetnika napravio je nacrt nekoliko optužnica o kojima je raspravljanu s Uredom tužitelja Haaškog suda. U studenom je postignut potpuni sporazum o sadržaju optužnice između hrvatskih tužitelja i Ureda tužitelja Haaškog suda. 28 prosinca glavni je državni odvjetnik podigao optužnicu na Županijskom sudu u Zagrebu. Državni je odvjetnik nastavio blisko surađivati s tužiteljem Haaškog suda u prijenosu istražnog materijala o slučajevima za koje nije podignuta optužnica.

U kolovozu je vlada pritvorila novinara Domagoja Margetića na zahtjev Haaškog suda, nakon što je odbio udovoljiti naredbi kojim mu se nalaže da na svojoj web stranici prestane objavljivati imena 102 zaštićena svjedoka iz Haaškog suđenja bosanskom Hrvatu Tihomiru Blaškiću. Nakon mjesec dana pritvora Margetić je pristao udovoljiti naredbi i nakon toga je pušten. U rujnu je Haaški sud podigao optužnicu protiv Margetića zbog nepoštivanja suda.

Poglavlje 5 Diskriminacija, društvena izolacija i trgovina ljudima

Zakonom je zabranjena diskriminacija temeljena na spolu, dobi, rasi, invalidnosti, jeziku ili društvenom statusu. Međutim, nastavljena je diskriminacija žena, pripadnika srpske nacionalnosti i Roma.

Žene

Nasilje nad ženama, uključujući nasilje od strane bračnog druga, i dalje predstavlja problem. 2005. godine policija je zabilježila gotovo trideset posto više registriranih slučajeva nego prethodne godine. U prvih osam mjeseci te godine policija je 1.339 slučaja nasilja u obitelji okvalificirala kao kaznena djela, a 8.238 djela okvalificirano je kao prekršaji. Prema podacima MUP-a, trećina ubojstava počinjenih tijekom protekli četiri godine rezultat je nasilja u obitelji.

U Zakonu o nasilju u obitelji stoji da slučaj nasilja u obitelji može prijaviti i osoba koja nije žrtva, uključujući policiju. U skladu s tim zakonom, nasilje u obitelji smatra se prekršajem. Kazne se kreću između 1.000 i 10.000 kuna ili do 60 dana zatvora. U skladu s kaznenim

zakonom, počinitelji mogu dobiti do tri godine zatvora za slično djelo. Nevladine organizacije su se žalile da sudovi sporo zakazuju prve rasprave, da su donijeli tek nekoliko osuda i da su dodijelili samo minimalne zatvorske ili novčane kazne. 2005. godine nevladine organizacije specijalizirane za nasilje u obitelji kritizirale su policijski pravilnik koji policiji daje pravo da procijeni razinu prijetnje u određivanju zabrane prilaska i ostalih mjera. Policijski službenici u svim policijskim postajama u zemlji obučeni su za postupanje u slučaju nasilja u obitelji i brzo interveniranje, zaštite žrtvine sigurnosti i odvođenje počinitelja iz obitelji.

Policijski dužnosnici nasilje nad ženama obično su okvalificirali kao prekršaje zbog čega su počinitelji osuđivani na minimalne kazne. Minimalne kazne osobito su bile česte u slučaju silovanja. Tijekom godine policija je počela voditi statistike po spolovima, što im je omogućilo da bolje prate nasilje nad ženama. Državni zavod za statistiku izdao je posebnu publikaciju u kojoj se navode statistike po spolu, uključujući sudjelovanje u političkoj moći, iznos plaće i visina obrazovanja. Iz te je publikacije vidljivo da žene čine otprilike 57 posto nezaposlenih. Međutim, plaće žena i muškaraca s istim kvalifikacijama bile su različite. Na primjer, u obrazovanju, zdravstvenoj skrbi i javnoj upravi žene su primale otprilike 80 posto iznosa koji su zarađivali muškarci.

Pravobraniteljica za pitanja jednakosti spolova i ženske nevladine organizacije upozorile su 2005. godine da su sudovi neprestano previše popustljivi prema počiniteljima. Ženske udruge i mediji također su kritizirali sudove zbog nejednakih kazni za muškarce i za žene. U jednom veoma praćenom slučaju u rujnu Županijski sud u Zadru osudio je Anu Magaš na osam godina zatvora za ubojstvo supruga dok ju je pokušao ugušiti, obrazlažući to time da je Ana Magaš prevršila nužnu obranu. U odluci suda stajale su izjave da je ona "isprovocirala gušenje (...) odvojila dijete od oca" i "da je bilo logično nazvati je kurvom". Udruge i mediji usporedili su presudu Ani Magaš s presudom donesenom istoga mjeseca u kojoj je muškarac koji je ubio svoju agresivnu ženu pretukavši je na smrt, osuđen na godinu dana zatvora. Ova je presuda pokrenula javnu raspravu o dvostrukim standardima i nepredvidljivim kriterijima na sudovima.

U rujnu 2005. vlada je usvojila protokol postupanja u slučaju obiteljskog nasilja. Premda su definicije nasilja uglavnom široke, najstroža je kazna 60 dana zatvora, a u mnogim slučajevima nasilje i dalje predstavlja prekršaj. Tijekom godine vlada je proširila ovlast sudova na izdavanje zabrane prilaska u slučaju kad socijalna služba preda zahtjev u interesu člana obitelji. U rujnu je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti usvojilo izmjene protokola o ponašanju u slučajevima obiteljskog nasilja. U tim se izmjenama navodi da centri za socijalnu skrb mogu predložiti zabranu prilaska protiv roditelja koji ne živi s obitelji kad je to u najboljem interesu djeteta. Izmjene su uslijedile nakon dva eksponirana slučaja obiteljskog nasilja protiv žena i djece koja su se dogodila tijekom ljeta.

U lipnju je muž ubio ženu a zatim počinio samoubojstvo pred dječjim domom u Zagrebu. Do ubojstva je došlo nakon više mjeseci prijetnji smrću ženi i djetetu, što je žena prijavila lokalnoj socijalnoj službi i sudu. Međutim, sudovi i socijalne službe nikad nisu izdale zabranu prilaska, a počinitelj je više puta puštan na slobodu neposredno nakon ispitivanja u policiji. Sličan se događaj dogodio na sjeveru, gdje je suprug ubio suprugu i kćer, a zatim počinio samoubojstvo. Počinitelj je bio služio zatvorskiju kaznu zbog obiteljskog nasilja i bilo mu je propisano psihijatrijsko liječenje, što je Županijski sud poslije ukinuo. Vodeća ženska udruga Autonomna ženska kuća uputila je prosvjed Ministarstvu pravosuđa zbog blagog stava sudova

prema prijestupnicima. Aktivistice su zahtijevale da se obiteljsko nasilje tretira kao kazneno djelo, tražili su obavezne zatvorske kazne za prekršitelje, insistirale na primjeni zabrane prilaska za počinitelje, pozivale na osnivanje sudova za obitelj i zalagale se za to da se prema žrtvama obiteljskog nasilja ponaša kao prema zaštićenim svjedocima. Mjere pomoći žrtvama nasilja bile su ograničene, kao i broj skloništa i savjetovališta. Općenito, većina službi financira se privatnim donacijama uz ograničeno vladino financiranje. Vlada je pokrenula program povećanja mogućnosti zapošljavanja žrtava nasilja, samohranih roditelja i nezaposlenih majki troje ili više djece.

Vlada je surađivala s nevladinim organizacijama na promicanju jednakosti spolova. Međutim, nevladine organizacije i dalje su zabrinute zbog malih i nesigurnih novčanih sredstava za te programe. Nevladine organizacije žalile su se da vlada nije poduzela značajne promjene, premda je organizirala konferencije i javna događanja s ciljem podizanja javne svijesti.

Bilo je deset skloništa koje su uglavnom vodile nevladine udruge, a financirala su se donacijama za žrtve nasilja u obitelji. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi potpisalo je ugovor sa šest organizacija s ciljem povećanja broja kreveta u skloništima za žene za otprilike 120 kreveta. Vlada je osigurala 1,3 milijuna kuna za financiranje savjetovališta koja su djelovala neovisno ili u skloništima za žene žrtve nasilja u obitelji, koje su vodile nevladine udruge. Telefoni pomoći, savjetovanje i pravna pomoć bili su dostupni žrtvama nasilja u obitelji.

Silovanje, uključujući silovanje supružnika, nezakonito je. Međutim, nevladine organizacije izvijestile su da mnoge žene ne prijavljuju silovanje ili silovanje od strane supruga. U lipnju su izmjenama kaznenog zakona povećane minimalne kazne za silovanje s jedne na tri godine, a maksimalne kazne ostale su iste, 10 godina. U skladu s istim zakonom kazne su povećane za razna djela fizičkog i seksualnog nasilja protiv osoba s invaliditetom. U slučajevima silovanja pod otegotnim okolnostima, kao što je silovanje koje završi smrću ili trudnoćom ili kad je žrtva maloljetna, kazne su ostale nepromijenjene i kreću se između tri i petnaest godina. Nevladine udruge procijenile su da se godišnje dogodi otprilike 100 do 140 slučajeva seksualnog nasilja i silovanja. Zbog društvenog obilježavanja silovanje i seksualno nasilje ne prijavljuje se. Neke nevladine organizacije specijalizirane za seksualno nasilje bile su zabrinute zbog nepostojanja jedinstvenog procesa obrade žrtava ili jedinstvenog ginekološkog protokola za žrtve silovanja.

U prvih osam mjeseci prošle godine Ministarstvo unutarnjih poslova evidentiralo je 70 prijava silovanja i 14 pokušaja silovanja. Državni je odvjetnik izvijestio o 45 osuda zbog silovanja tijekom godine, dok ih je godinu dana ranije bilo 38. Nevladina organizacija "Ženska soba" izjavila je da prethodnih godina žene često nisu prijavljivale silovanje i silovanje od strane supruga jer nisu imale podatke o dostupnoj pravnoj zaštiti, sramile su se, bojale su se silovatelja ili, u slučaju silovanja od strane supruga, bojale su se gospodarskih posljedica. Ženske nevladine organizacije napomenule su da žene nerado prijavljuju silovanje, osobito silovanje od strane supruga, jer ga je teško dokazati na sudu i zbog toga što medicinsko osoblje, policija i sudstvo nisu obučeni za postupanje sa žrtvama silovanja. Također su tvrdile da su kazne za silovanje od strane supruga preblage.

Prostitucija je nezakonita ali je ima dosta. Prema procjeni Saveza hrvatskih sindikata iz 2005. godine, prostituticom se bavilo oko 3.500 žena. Prema statistikama Državnog odvjetništva,

vlasti su tijekom 2005. pokrenule 301 prekršajni postupak zbog prostitucije.

Trgovina ženama u svrhu seksualne eksploracije i dalje predstavlja problem (vidi poglavlje 5, Trgovina ljudima).

Zakon zabranjuje seksualno uznemiravanje na radnome mjestu. Međutim, tu je bilo problema. Prema istraživanju koje je 2004. godine proveo Poslovni forum, više od 17 posto zaposlenica prijavilo je seksualno uznemiravanje na radnome mjestu bar jednom u karijeri. Tijekom godine Međunarodni savez sindikata proveo je regionalno istraživanje koje je pokazalo slične rezultate, u kojemu je 18 posto žena prijavilo različite oblike napastovanja na poslu. Prema tvrdnjama sindikata, problem je bio najizraženiji u tekstilnoj i kožnoj industriji, trgovini i ugostiteljstvu. Pravobraniteljica i sindikati prijavili su da rade na slučajevima seksualnog zlostavljanja, premda su mnoge žene nevoljko prijavljivale takve slučajeve zbog straha od odmazde.

Ustavom i zakonom je zabranjena spolna diskriminacija. Međutim, žene u praksi uglavnom imaju slabije plaćena radna mjesta. U siječnju je Hrvatska ženska mreža, skupina ženskih nevladinih udruga, prijavila da žene čine 59,3 posto nezaposlenih, što je više nego početkom 2005. godine. Ta je skupina u siječnju izvijestila da su plaće žena prosječno 19,4 posto niže od plaća muškaraca, što je dvostruko više nego što je Državni zavod za statistiku objavio 2003. godine. Žene su uglavnom bile zaposlene na nižim radnim mjestima službenica, radnica i trgovkinja.

Spolna diskriminacija prisutna je bila i u obrazovnom sustavu koji ne uključuje seksualno obrazovanje ni edukaciju o jednakosti spolova. Udžbenici su često prikazivali diskriminirajuće obrasce i spolne stereotipove koji favoriziraju muškarce. Prema navodima Centra za ženska istraživanja, u udžbenicima fizike za osnovne škole bilo je slika na kojima žena glaća rublje, a muškarac sjedi u naslonjači i čita novine, kao i drugih slika na kojima se muškarac ljutio jer je morao usisavati. U mnogim udžbenicima žene su prikazivane kao majke i kućanice, a profesionalno samo kao učiteljice, medicinske sestre ili su radile na imanju. U još jednom primjeru, uopće se nisu spominjale žene kao povijesne osobe u udžbenicima povijesti za osmi razred. U lipnju je vlada osnovala odbor za seksualni odgoj koji je trebao predložiti program seksualnog odgoja u školama. Nevladine organizacije žalile su se da odbor nije uravnotežen i da daje prednost konzervativnijim pristupima seksualnom obrazovanju. Osim toga, neke su nevladine organizacije zabrinute zbog netransparentnosti i vjerskog utjecaja u seksualnom obrazovanju.

Ured za ravnopravnost spolova odgovoran je za provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova i izradu vladine politike spolova. Ured pravobraniteljice za spolove nadzire provedbu tog zakona, uključujući predavanje obveznih akcijskih planova za državne ustanove i javna poduzeća. Tijekom godine vlada je malo povećala novčana sredstva koja daje Uredu, čime je njegov proračun udvostručen u odnosu na 3,5 milijuna kuna iz prethodne godine. Ured je pružao finansijsku pomoć nevladinoj organizaciji Budite aktivne, budite emancipirane (B.A.B.E.) za projekt o postupanju prema ženama u medijima, koji je uključivao istraživanje o medijskom zakonodavstvu. Također je pomagao publikaciju aktivistica Romkinja na njihovom jeziku i prvog dvojezičnog magazina za žene albanske nacionalnosti.

U rujnu je vlada usvojila nacionalnu politiku jednakosti spolova za 2006-10., koja je napravljena uz aktivno sudjelovanje istaknutih ženskih nevladinih organizacija. Dokument se

bavi poboljšanjima statusa žena u zaštiti ljudskih prava, osiguranjem jednakog tretmana na tržištu rada, uvođenjem spolno osjetljivog obrazovanja, suzbijanjem svih oblika nasilja prema ženama i povećanim sudjelovanjem žena u političkoj moći. Dokument uvodi "pitanja jednakosti spolova" i "financiranja po spolu" u skladu sa standardima Europske unije.

Ured pravobraniteljice za jednakost spolova imao je aktivnu ulogu u javnim raspravama o seksualnom obrazovanju i podizanju svijesti o ženskim pravima. Prema su žene činile 50 posto stanovništva, prema statistikama nevladine organizacije iz 2005. godine, žene su u predstavničkim tijelima prosječno činile 10,8 posto, s tim da su gradska vijeća imala najveći projek zastupljenosti žena, 14,7 posto. Zastupljenost u lokalnoj i regionalnoj upravi malo je povećana u proteklih nekoliko godina na 13 posto. Prema vladinim statistikama sudjelovanje žena na višim vladinim položajima poraslo je sa 20 posto 2000. godine na 31 posto tijekom 2006. godine.

Djeca

Vlada je bila predana pravima i dobrobiti djece.

Obrazovanje je bilo besplatno i obvezno do kraja osmog razreda (obično do 14. godine), dječaci i djevojčice imali su jednake mogućnosti obrazovanja. Većina učenika nastavila je obrazovanje do 18 godina, s tim da su Romi jedini veći izuzetak. Romska djeca bila su suočena s ozbiljnim preprekama u nastavku obrazovanja, uključujući diskriminaciju u školama i nedostatak potpore u obitelji. Procjenjuje se da je 10 posto romske djece maturiralo, dok ih je do 39 posto nepismeno. Prema istraživanju koje je financirao UNDP 2005. godine, 17 posto romske djece starije od 12 godina završilo je osnovnu školu, u usporedbi sa 74 posto neromske djece koja žive u blizini romskih naselja.

Međunarodne organizacije i lokalne nevladine organizacije i dalje su izvještavale o praksi održavanja zasebne nastave niže kvalitete za romsku djecu na sjeveru zemlje. Tužba za segregaciju razreda u osnovnoj školi u Međimurju iz 2003. godine još nije bila riješena na Ustavnom sudu. Na kraju godine Europski sud za ljudska prava još nije donio odluku o sudskej tužbi iz prosinca 2004. godine koju su uložili Europski centar za prava Roma i HHO u ime petnaestoro romske djece koja su navodno bila žrtve rasne diskriminacije u osnovnim školama. U rujnu je HHO ponovio svoju zabrinutost zbog tako duge šutnje Ustavnog suda, što je bio njihov prvenstveni motiv da ulože sudske tužbe na Europskom sudu za ljudska prava. 2005. godine HHO je primjetio da su bar četiri osnovne škole uključene u optužnicu nastavile s praksom dijeljenja razreda tijekom godine. Jedna romska nevladina organizacija, Hrvatski krovni savez Bajaši Roma, napomenula je da je ta praksa nastavljena i u 2006. godini. Ista je nevladina organizacija sa sjedištem u Međimurju u rujnu prijavila da segregacija razreda nije smanjena i da dvadesetoro romskih pomoćnika u ovom školskom sustavu ne mogu značajno pomoći učenicima da prevladaju jezičnu prepreku i steknu psihološke i društvene vještine jer učenici nisu dobili dovoljno predškolskog obrazovanja. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta radilo je na poboljšanju statusa romskih pomoćnika plaćanjem njihovih plaća tijekom ljetnih praznika i financiranjem njihove obuke u svrhu stjecanja srednjoškolskog obrazovanja.

Komisija za ljudska prava Vijeća Europe napomenula je da su nastavljena nastojanja za promicanje predškolskog obrazovanja s ciljem potpune integracije romske djece u školski sustav, u sklopu vladinog akcijskog plana iz 2005. godine za socijalnu integraciju Roma.

Vladina desegregacijska nastojanja katkad su nailazila na protivljenje roditelja neromske

djece. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa izvijestilo je da je otprilike 350 djece, uglavnom iz Međimurja i neki iz Istre, dobilo predškolsko obrazovanje koje je trajalo prosječno šest mjeseci, u usporedbi s tri mjeseca 2005. godine. Uz dodatno financiranje u iznosu od 3,9 milijuna kuna iz Fonda za obrazovanje Roma, vlada je planirala proširiti predškolsko obrazovanje na cijelu školsku godinu. U ožujku je ministarstvo osnovalo poseban ured za obrazovne potrebe nacionalnih manjina.

Zdravstvena skrb za djecu je bila besplatna, a dječaci i djevojčice imali su jednake mogućnosti liječenja.

Bilo je problema sa zlostavljanjem djece, uključujući seksualno zlostavljanje. Prema statističkim podacima državnog odvjetništva, zbog kaznenih djela prema djeci 2005. godine prijavljena je 1.058 osoba. Odvjetništvo je odbacilo 323 dojave i pokrenulo postupak protiv 721 osobe. Tijekom 2005. godine 509 osoba osuđeno je zbog zanemarivanja i zlostavljanja djece i maloljetnika, dok je 19 osoba osuđeno zbog eksplicitnih seksualnih zločina, 57 zbog bludnih radnji i 16 zbog seksualnog izrabljivanja djece.

U lipnju je Sabor izmijenio Kazneni zakon kako bi se osigurale strože kazne za zaposlenike vladinih ustanova zadužene za djecu i mlade koji ne ispunjavaju svoje zakonske obveze i tako ugrožavaju zdravlje i razvoj djece. Minimalna kazna za takve zločine povećana je s novčane kazne na tromjesečnu kaznu zatvora. Minimalna kazna za napuštanje djeteta povećana je sa šest mjeseci na godinu dana, a slične su promjene uvedene i za zapuštanje i zlostavljanje djece i mladih.

Trgovina djecom predstavljala je problem (vidi poglavlje 5, Trgovina).

Dječji rad predstavljao je problem (vidi poglavlje 6.d.)

Nisu postojali statistički podaci na razini zemlje o broju dječjih brakova među romskim stanovništvom, ali službe socijalne skrbi u Međimurskoj županiji, gdje živi značajna romska manjina, izvijestile su da se brakovi obično sklapaju u skladu s običajnim pravom među partnerima u dobi od 16 godina naviše. Prema njihovim izjavama, čak 60 posto tinejdžerica stupilo je u takve brakove, često zbog trudnoće. Ti su brakovi u nekim slučajevima postali službeni kad su partneri postali punoljetni.

Trgovina ljudima

Trgovina ljudima zakonom je zabranjena. Međutim, trgovalo se i ženama i maloljetnicima, iz zemlje i unutar zemlje.

Hrvatska je bila tranzitna zemlja za žene i djevojke kojima se trgovalo u ostale dijelove Europe radi prostitucije, a sve više i izvořna i odredišna zemlja trgovine ženama. Ženama iz Rumunjske, Bugarske, Bosne i Hercegovine i ostalih zemalja trgovalo se preko Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore u Hrvatsku, gdje su neke ostale raditi kao prostitutke, dok su druge odvođene u druge zemlje. Žene su u Hrvatskoj prevožene kamionom ili brodom. Žene iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Madžarske, Makedonije, Moldove, Crne Gore, Rumunjske, Slovenije i Srbije zadržane su radi nezakonitog ulaska u zemlju. Za neke od njih smatra se da su žrtve trgovine ženama. Vlada je tijekom godine prijavila deset novih žrtava: dvije iz Srbije, tri iz Bugarske, Jednu iz Rumunjske, dvije iz Ukrajine i dvije iz Hrvatske. Sve su žrtve bile žene, jedna je bila maloljetnica. od 2002. godine identificirana je 51 žrtva. Vlada je izvijestila da su sve žene surađivale u policijskoj istrazi. U rujnu je Međunarodna organizacija

za migracije (IOM) identificirala još jednu potencijalnu žrtvu trgovine ljudima koja je bila maloljetna.

Zakon trgovinu ljudima definira kao zločin različit od ropstva i propisuje zatvorske kazne od 1 do 10 godina za trgovce ljudima. Najmanja kazna za zločin trgovine počinjen prema maloljetniku iznosi pet godina zatvora. Osim toga, ukoliko je zločin počinila zločinačka organizacija i rezultirao je smrću, kazna iznosi pet godina do doživotnog zatvora. U lipnju je Sabor donio izmjene Kaznenog zakona kojima se korisnici usluga žrtava trgovine ljudima smatraju kriminalcima. Počinitelji mogu dobiti od tri mjeseca do tri godine zatvora. Tijekom godine vlada je također počela provoditi operativni plan suzbijanja trgovine ljudima. Do kraja godine MUP je izvjestio da je podignuto 10 kaznenih optužnica za zločine vezane uz trgovinu ljudima protiv sedamnaest osoba. Policija je uhilita sve osobe. Državni je odvjetnik podigao dvije optužnice protiv četvero optuženih. Nacionalni koordinator za trgovinu ljudima izvjestio je o jednoj osudi s pravom žalbe i dvije povezane osude zbog međunarodne prostitucije, ropstva i protuzakonitog zatočeništva. Budući da su zločini u drugom i trećem slučaju dogodili prije provedbe odredaba o trgovini ljudima u listopadu 2004., u tim slučajevima postupak je vođen i osuda donesena u skladu s pravnim odredbama koje su postojale prije usvajanja specifičnih odredbi trgovine ljudima. Policija je također identificirala petoricu sumnjivaca koji su bili umiješani u povezane zločine (međunarodna prostitucija i svodništvo), ali te slučajeve nisu smatrali trgovinom ljudima.

Zakon o zaštiti svjedoka predviđa pružanje vladine zaštite u slučaju kad je ugrožen život, zdravlje, sloboda ili imovina svjedoka. Međutim, ovaj zakon tijekom godine nije korišten ni u jednom slučaju povezanom s trgovinom ljudima.

Vlada ima Nacionalni odbor za suzbijanje trgovine ljudima i nacionalnog koordinatora za pitanja trgovine ljudima, a to je čelnik Ureda za ljudska prava. Ministarstva i tijela zadužena za suzbijanje trgovine ljudima uključuju ministarstvo vanjskih poslova, pravosuđa, unutarnjih poslova, zdravstva i socijalne skrbi, te obrazovanja i Ured državnog odvjetnika. Policija je sudjelovala u međunarodnim istragama preko regionalnog centra za suradnju u jugoistočnoj Europi iz Bukurešta.

Povećala se svijest policije o problemu trgovine ljudima. Međutim, nevladine organizacije tvrde da je nemogućnost identificiranja žena žrtava trgovine među nezakonitim useljenicima prokrijumčarenim u zemlju bio ozbiljan problem koji je doveo do značajnog podcenjivanja problema trgovine ljudima u zemlji. Policijska je akademija u svom redovitom programu i dalje imala obuku o sprečavanju trgovine ljudima u sklopu koje je bilo predviđeno 18 sati predavanja po semestru. MUP je izvjestio da su 33 policijska službenika, 16 službenika za nezakonite useljenike i 17 službenika za organizirani zločin prošli obuku o trgovini ljudima. MUP je izvjestio da je 26 policijaca koji su postali instruktori obrazovalo druge službenike i članove civilnog društva o trgovini ljudima. Osim toga, policija je sudjelovala na različitim regionalnim konferencijama o trgovini ljudima. Ured za nezakonite migracije zaposlio je novo osoblje i nastavio obrazovanje svojih službenika radi jačanja nadzora granica. Ministarstvo je nastavilo regionalnu suradnju i u siječnju potpisalo Sporazum o suradnji s EUROPOL-om s ciljem daljnog povećanja postojeće suradnje i istraga.

Mlade žene, prognanice iz zemlje i strankinje bile su u najvećoj opasnosti da postanu žrtve trgovine ljudima. Podaci pokazuju da su međunarodne organizirane zločinačke skupine, lokalne skupine i putničke agencije ili agencije za sklapanje brakova bile odgovorne za

trgovinu ljudima. Žrtve su bile izložene nasilju, zastrašivanju i prijetnjama od strane trgovaca koji su im oduzimali dokumente.

Nije bilo dojava da su vladini dužnosnici uključeni u trgovinu ljudima.

Tijekom godine vlada nije deportirala ni kaznila žrtve trgovine ljudima. Surađivala je s nevladinim organizacijama i s misijom IOM-a u davanju sve nužne pomoći žrtvama. Premda zakon kriminalizira međunarodnu prostituciju i nezakoniti prelazak granice, žrtve trgovine ljudima izuzete su iz progona. Slično tome, zakon dopušta vlastima da optuže strane prostitutke za prekršaj i započnu proceduru deportacije ukoliko one ne ispune zakonske zahtjeve za ostanak u zemlji, ali izuzima žrtve trgovine ljudima od deportacije.

Vlada ima zakonski okvir pružanja pomoći žrtvama, a žrtvama trgovine bile su na raspolaganju i pomoćne službe. Vlada je nastavila financijski pomagati sklonište za žrtve trgovine ljudima. Međunarodni odbor crvenog križa, u suradnji s vladom, vodio je četiri prihvatna centra za žrtve. Premda je vlada ponudila pomoći svim žrtvama, neke su odbile te usluge. Za one koji su tražili pomoći vlada je osigurala usluge zajedno s lokalnim nevladinim organizacijama i IOM-om. U jednom slučaju maloljetnice vlada je surađivala s IOM-om i Interpolom kako bi osigurala povratak maloljetnice u sigurnu okolinu. Jedna je strana žrtva zatražila i dobila dozvolu boravka, ostale su žrtve na vlastiti zahtjev premještene ili vraćene u zemlju.

Vlada je provodila kampanje osvješćivanja javnosti o trgovini ljudima i nastavila je pružati potporu SOS telefonu i alternativnom skloništu jedne nevladine organizacije. Jedna se vladina kampanja usmjerila na djecu kao potencijalne žrtve trgovine ljudima.

Osobe s invaliditetom

Zakonom je zabranjena diskriminacija osoba s invaliditetom pri zapošljavanju, obrazovanju, pristupu zdravstvenoj skrbi i u pružanju ostalih javnih usluga. Međutim, diskriminacije je bilo. Do studenog je vlada uspostavila 10 savjetničkih centara koji su pružali pomoći osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima i izvjestili da je preko Zavoda za zapošljavanje zaposleno 1.012 osoba s invaliditetom.

Saborska zastupnica Vesna Skulić i dalje je kritizirala vladu zbog spore provedbe trogodišnje nacionalne strategije za osobe s invaliditetom koja je istekla u prosincu. Na primjer, praksa određivanja osobnog pomoćnika osobama s teškim invaliditetom koja je u skladu s tom strategijom trebala biti proširena, dodatno je smanjena na sadašnje stanje pilot projekta. Skulićeva je također kritizirala netransparentnost u upravljanju vladinim novcem za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje i nedostatak napretka u zapošljavanju osoba s invaliditetom izvan Zagreba.

Zakonom je propisan pristup zgradama za osobe s invaliditetom. Međutim, vlada nije uvijek provodila ove odredbe, a zakon nije propisao da se objektima koji nemaju pristup on mora napraviti. Kao posljedica toga, pristup javnim objektima bio je ograničen.

U kolovozu je slijepom čovjeku i njegovu psu vodiču onemogućen ulazak u vlak u Karlovcu. Službenici željeznice tvrdili su da, u skladu s propisima, slijede osobe u pratnji pasa mogu ući samo u vlakove s kupeima. Zamjenica premijera Jadranka Kosor osudila je ovaj događaj, rekavši da sva prijevozna sredstva trebaju biti dostupna osobama sa svim vrstama invalidnosti.

2005. godine podnesene su optužbe za zanemarivanje djece protiv pet medicinskih sestara i

jednog zaposlenika za seksualno zlostavljanje u domu za djecu s psihičkim poteškoćama koji vodi katolička dobrotvorna ustanova Caritas. Većina je optužbi odbačena zbog zastare. U rujnu je Državno odvjetničko vijeće razmatralo dodatne dokaze i nečasno otpustilo zamjenika državnog odvjetnika zaduženog za djecu i mlade zbog zataškavanja dokaza i okončanja istrage o tom slučaju 2004. godine.

Nacionalne/rasne/etničke manjine

Ustavom je zajamčena zaštita od diskriminacije svim manjinama. Međutim, nastavljena je otvorena diskriminacija pripadnika srpske i romske manjine.

U usporedbi s prethodnom godinom nasilje protiv pripadnika srpske nacionalnosti općenito je smanjeno. Tijekom godine Hrvatski helsinski odbor (HHO) izvjestio je da je broj međuetničkih incidenata pao za 45 posto. HHO je također zamijetio da je za to poboljšanje djelomično zasluzno vodstvo nakon istaknutog incidenta u Zadru u kolovozu kao i administrativne promjene u Ministarstvu unutarnjih poslova i promjene osoblja u policijskoj upravi. Human Rights Watch (HRW) prijavio je 17 incidenata u zadarskom zaleđu u prvih šest mjeseci prošle godine. Međutim, najveća nevladina organizacija Srba, Srpski demokratski forum (SDF) nije zamijetila veće ispade nasilja protiv pripadnika srpske nacionalnosti u drugoj polovici godine. SDF je zamijetio bolji rad policije i opće poboljšanje političke klime kao čimbenike koji su doveli do veće stabilnosti.

U kolovozu su četiri osobe iz obližnjeg hrvatskog sela Škabrnje bacali kamenje na kuće i pokušali zapaliti dvorišta triju obitelji srpskih povratnika u selu Biljane Donje u blizini Zadra. Predsjednik i zamjenica premijera Jadranka Kosor oputovali su u Biljane Donje dan nakon incidenta i osudili napade. Policija je pojačala nazočnost daima nakon napada, a četvorica sumnjivaca brzo su pronađena i pritvorena. Međutim, srpske su obitelji odustale od optužbe.

2005. godine MUP je imenovao savjetnika, pripadnika srpske nacionalnosti u Zadru, da prikupi podatke i nadgleda odgovor policije na etničke incidente u Dalmaciji. Slični je savjetnik postavljen i u istočnoj Slavoniji 2004. godine.

Prema policijskim statistikama, na područjima povećanog povratka izbjeglica, pitanja vezana uz poljoprivredno zemljište i dalje su glavni razlog međuetničkih incidenata. U lipnju je Srpski demokratski forum izvjestio da 127 zemljišnih čestica na zadarskom području koriste osobe koje nisu njihovi vlasnici. Izrazili su zabrinutost da povećani broj incidenata odvraća trajni povratak izbjeglica.

U travnju i svibnju SDF je izvjestio o nekoliko incidenata na širem benkovačkom području. U Smokoviću su nepoznate osobe polile boju preko vrata i prozora kuće srpskog izbjeglice i zapalile ih. Policija je istraživala, ali nije identificirala počinitelje. U travnju su srpskom povratniku i njegovoj kćeri prijetili ispred benkovačke policijske postaje. Počinitelj je prijetio da će ubiti povratnika, pitajući ga tko je ubio njegova oca. U svibnju je srpski povratnik iz Zemunika Donjeg obavijestio Srpski demokratski forum da četvero mladih Roma prijeti da će im opljačkati imovinu, tvrdeći "da je ovo njihova država" i da Srbi nemaju pravo biti ondje. U rujnu u Ostrovici jedan je stariji srpski povratnik dobio prijelom ruke nakon što ga je drvenim palicama napala skupina Roma zbog svađe oko zemljišta.

U svibnju su Srpski demokratski forum i HRW izvjestili da su na nogometnoj utakmici na kojoj su igrali timovi iz Knina i Zagreba navijači pjevali pjesme i izvikivali sloganе o ubijanju Srba, npr: "Ne pijemo vino, pijemo srpsku krv" i "Ubij Srbina, ubij magarca". Nakon utakmice slični

su slogani napisani na obližnjim zidovima. Nije bilo službene reakcije na ovaj događaj, a policajci su nadređenima rekli da nisu čuli nikakve pjesme ni slogane. Međutim, policija je istražila ovaj incident, ali počinitelji nisu pronađeni.

Saborski zastupnik srpske nacionalnosti Ratko Gajica obavijestio je medije o 29 incidenata protiv pripadnika srpske nacionalnosti u cijeloj zemlji koji su se dogodili u kolovozu. Ti su incidenti obuhvaćali sve od grafita s etničkim pogrdama u zadarskom području (Sukošan, Zemunik Donji i Miranje) do uništavanja automobila s beogradskim, srpskim tablicama, u Kninu i Zadru. Uvredljivi grafiti poput "Ustaška mladež" i "Srbe na vrbe" također su zamjećeni na nekoliko lokacija u Zagrebu.

U studenom su mediji izvijestili o dva incidenta vezana uz uklanjanje i paljenje zastava usmjerenih protiv hrvatske manjine. Policija je identificirala tinejdžera koji je na Dan nezavisnosti zapalio hrvatsku zastavu obješenu na zgradu lokalnih novina u Karlovcu. Dječak je navodno optužen za blaćenje ugleda zemlje. Istoga mjeseca neidentificirane osobe ukrale su zastavu ispred zgrade općine Škabrnja u zadarskom zaleđu. Incident se dogodio dva dana prije komemoracije masakra u Škabrnji u kojem su ubijeni deseci Hrvata tijekom rata od 1991-95. godine. Policija je istraživala ali do kraja godine nitko nije optužen.

U prosincu su na spomeniku hrvatskim žrtvama rata u Lovasu u blizini Osijeka osvanula četiri slova S pisana čirilicom, veličine jednog metra, koja simboliziraju srpsku pobunu. Policija je istraživala ovaj incident, ali do kraja godine nije pronašla počinitelje.

Do rujna policija nije pronašla sumnjivce vezano uz sljedeće incidente protiv pripadnika srpske nacionalnosti: ubojstvo starijeg Srbina u Karinu iz 2005., premlaćivanje dvoje starijih Srba u Ostrovici iz 2005. godine i ubojstvo dvoje Srba u Lipiku iz 2005. godine.

Srpski demokratski forum i ostali potvrdili su da policija nije uvijek objektivna kod istrage vezane uz svađu oko imovine između pripadnika hrvatske i srpske nacionalnosti. OEŠ je prijavio nekoliko etnički povezanih incidenata gdje su počinitelji optuženi za prekršaje poput remećenja javnog reda i mira, umjesto za kaznena djela. U većini slučajeva policija i tužitelji nisu bili voljni te slučajeve okarakterizirati kao etničku diskriminaciju. Međutim, u suradnji s OEŠ-om policija je provela obuku svojih službenika o prepoznavanju i postupanju zločinima iz mržnje.

Nastavljena je diskriminacija pripadnika srpske nacionalnosti na nekoliko područja, uključujući pravosuđe, zapošljavanje i rješavanje stambenog pitanja (vidi poglavља 1.e. i 2.d.). Pripadnici srpske nacionalnosti u područjima zahvaćenim ratom i dalje su bili podvrgnuti društvenom uznemiravanju i diskriminaciji.

Četiri godine nakon donošenja ustavnog Zakona o nacionalnim manjinama, vlasti nisu provodile njegove odredbe o proporcionalnom zapošljavanju manjina u javnom sektoru na mjestima gdje manjine čine najmanje 15 posto stanovništva. Najveća srpska nevladina organizacija Srpski demokratski forum objavila je u lipnju istraživanje kojim su obuhvaćene 23 općine u pet područja na kojima su prije rata Srbi bili manjinsko stanovništvo a i danas čine značajan dio stanovništva. U gradovima Glina, Petrinja, Topusko i Vojnić u središnjem dijelu zemlje, u izvještaju se zaključuje da Srbi čine 22 posto stanovništva, ali samo ih je 3 posto među zaposlenima u javnoj upravi. U Benkovcu, Drnišu, Kninu i Skradinu u Dalmaciji, Srbi čine 13 posto stanovništva, ali samo ih je 3 posto među zaposlenima u javnom sektoru. Od pet područja pokrivenih istraživanjem, stanje je bilo značajno bolje u istočnoj Slavoniji, gdje

su Srbi bili prikladno zastupljeni u policiji i samo neznačajno manje zastupljeni u pravosuđu. Međutim, čak i u istočnoj Slavoniji, sveukupna zaposlenost u državnoj upravi ostala je niska. Premda Srbi čine 51 posto stanovništva istočne Slavonije, među zaposlenicima u državnoj administraciji bilo ih je samo 26 posto.

U listopadu je Nacionalno vijeće za nacionalne manjine uložilo žalbu protiv grada Daruvara zbog navodnog kršenja Zakona o nacionalnim manjinama i Zakona o uporabi manjinskog jezika i pisma. Premda češka manjina čini otprilike 20 posto lokalnog stanovništva, natpisi imena ulica i na javnim zgradama uglavnom su na hrvatskom jeziku.

U prosincu 2005. Zakon o sudstvu izmijenjen je i uvedena je odredba da se sudjelovanje manjina treba uzeti u obzir pri imenovanju sudaca u područjima gdje manjine čine značajan postotak stanovništva. Ta je izmjena rijedak primjer u kojemu je izmijenjen pojedinačni zakon kako bi se ozakonila prava štićena Ustavnim zakonom o nacionalnim manjinama.

HRW i srpska nevladina organizacija naveli su nekoliko slučajeva sudaca srpske nacionalnosti koji, premda u potpunosti kvalificirani, nisu mogli osigurati položaj na područjima sa značajnom srpskom manjinom. Umjesto njih imenovane su osobe bez iskustva ili osobe iz drugih gradova. Jedan se sudac srpske nacionalnosti 2005. godine žalio na odluku Državnog sudbenog vijeća koje je odbilo njegovu kandidaturu za položaj na Općinskom sudu u Gvozdru. Upravni je sud u svom odgovoru napisao da je kandidat naveo pripadnost srpskoj nacionalnosti, ali nije naveo da je pripadnik manjine i time se nije mogao pozvati na svoja manjinska prava. Njegova žalba još nije riješena. Isti se sudac kandidirao za mjesto na Općinskom sudu i Prekršajnom суду u Vojniću, ali mu je kandidatura odbijena. Njegov slučaj čeka rješavanje na Sudu za ljudska prava u Strasbourgu.

U lipnju je Sabor izmijenio kazneni zakon, uvodeći definiciju zločina iz mržnje kao kaznenog djela počinjenog protiv druge osobe zbog rasne, spolne, vjerske, etničke, seksualne orientacije ili pripadnosti određenim društvenim skupinama. Članak o teškim umorstvima u kaznenom zakonu, kojim je predviđena minimalna kazna od 10 godina zatvora, izmijenjen je dodavanjem mržnje kao jednog od motiva koji definira kazneno djelo. Međutim, pravni stručnjaci, uključujući zamjenika predsjednika Županijskog suda u Zagrebu Marina Mrčelu upozorili su da se zločin iz mržnje spominje u dijelu kaznenog zakona, što bi moglo dovesti do poteškoća u njegovoј primjeni za tužitelje. Nevladine organizacije i međunarodne organizacije ranije su se žalile da su zločini motivirani etničkom, vjerskom, spolnom i seksualnom orientacijom često previše blago kažnjavani.

U lipnju je Sabor povećao kazne za govore mržnje na najmanje šest mjeseci i najviše pet godina zatvora. Za zločin govora mržnje počinjen putem Interneta, kazne se kreću od šest mjeseci do tri godine zatvora.

Tijekom godine Večernji list je višekratno davao ponižavajuće i neprijateljske izjave o manjinama, uključujući pripadnike srpske i muslimanske manjine. U srpnju je u tim novinama objavljena priča s naslovom "Četnički snajperist pucao po Zagrebu", u kojemu se iznose navodi koje je policija kasnije opovrgnula, da je Srbin iz Vukovara, optužen za ratne zločine sudjelovao u streljačkom natjecanju. Promatrači su primjetili da izvještavanje ovih novina o nekim manjinskim pitanjima graniči s govorom mržnje.

Došlo je do diskriminacije protiv manjina u školama (vidi poglavlje 5, Djeca). U rujnu su lokalne vlasti u Vukovaru i Ministarstvo obrazovanja spojili četiri srednje škole koje su prije održavale zasebnu nastavu za više od 2.000 djece Hrvata i Srba. Osim jedne škole koja je nastavila dijeliti učenike na zasebne smjene prema jeziku i nacionalnoj pripadnosti, sve vukovarske osnovne škole spojile su djecu u zajedničke smjene.

U studenom je nekoliko učenika Tehničke škole u Vukovaru optužilo učitelja jezika da ih vrijeđa na nacionalnoj osnovi. Prema riječima učenika, učitelj ih je vrijeđao govoreći: "Ovo nije Srbija" i "Idite preko Dunava". Učitelj je opovrgao sve navode.

Društveno nasilje, uz nemiravanje i diskriminacija protiv Roma i dalje je predstavljala problem. Dok se u popisu stanovništva iz 2001. godine samo 9.000 osoba izjasnilo kao Romi, prema izvještaju OEŠ-a od prošle godine, procjenjuje se da je u zemlji mnogo više Roma. Dužnosnici i nevladine organizacije procijenile su da je broj stanovnika romske nacionalnosti između 30.000 i 40.000. U lipnju je Europski sud za ljudska prava pristao razmotriti tužbu protiv države za navodne propuste u istraživanju nasilja koje su skinheadsi počinili nad Romima.

Romi su bili suočeni s mnogim preprekama, uključujući jezične (mnogi Romi, osobito žene, posjeduju ograničeno znanje hrvatskog jezika), nedostatak obrazovanja, nepostojanje državljanstva i osobnih dokumenata, visoku stopu nezaposlenosti i široku diskriminaciju. Nevladine organizacije Roma procijenile su da 25 posto Roma nema dokumente o državljanstvu i stoga ne mogu ostvariti socijalne naknade, zaposlenje, pravo glasa i povrat imovine. Prema Vijeću Europe, samo 6,5 posto imalo je trajni posao, dok je Ministarstvo socijalne skrbi procijenilo da 20.000 do 30.000 Roma prima neki oblik socijalne pomoći. Institut za društveno istraživanje Ivo Pilar 2005. godine procijenio je da samo 17 posto Roma ima trajni posao a da više od 50 posto živi samo od socijalne pomoći.

Međunarodne organizacije i lokalne nevladine organizacije i dalje su izvještavalo o tome da školski ravnatelji u sjevernom dijelu zemlje stavljaju romske učenike u razrede niže kvalitete (vidi poglavlje 5. Djeca).

U ožujku 2005. vlada je usvojila akcijski plan ulaganja otprilike 62,5 milijuna kuna tijekom idućih 10 godina za poboljšanje uvjeta obrazovanja, zdravlja, zapošljavanja, smještaja Roma i ostalih područja djelovanja. Tijekom godine vlada je povećala proračun za programe Roma pet puta u odnosu na 2005. godinu, na 12 milijuna kuna. Europska je komisija osigurala dodatna finansijska sredstva za programe, uključujući za zapošljavanje Roma putem Državnog zavoda za zapošljavanje, obrazovanje, poboljšanje romskih naselja, besplatnu pravnu pomoći i zdravstvenu skrb. U kolovozu je vlada organizirala seminar o zapošljavanju za 20 mladih Roma. U Bjelovaru je zaposlena prva Romkinja kao savjetnica u regionalnom Državnom uredu za zapošljavanje. U kolovozu je vlada pokrenula web stranicu na hrvatskom, engleskom i romskom jeziku o provedbi svojih programa za Rome. Vladin Ured za nacionalne manjine potvrđio je da je napredak bio najvidljiviji u pripremi urbanističkih planova za općine s romskim naseljima, što je preduvjet za njihovu legalizaciju i obnovu. Ministarstvo zdravstva nastavilo je osiguravati pokretne timove koji osiguravaju osnovnu zdravstvenu zaštitu zajednicama Roma. U srpnju je Ministarstvo obrazovanja i sporta usvojilo specijaliziranu obuku za neke učitelje na romskom jeziku, kako bi se olakšala njihova komunikacija s učenicima Romima.

Povremeno su pripadnici hrvatske nacionalnosti bili mete međuetničkog nasilja. U rujnu su mediji izvjestili o tome kako je srpski mladić napao mlađeg tinejdžera Hrvata, stavivši mu nož pod vrat dok su se vozili autobusom u školu u Vukovaru. Napadač je dječaka porezao po prstima i prijetio skupini dječaka da će "zaklati ustašu". Policija je napadača optužila za nasilno ponašanje i remećenje javnog reda".
Ostala društvena zloporaba i diskriminacija

Bilo je diskriminacije homoseksualaca.

U srpnju su mediji izvještavali o napadu desetero osoba na dvojicu britanskih turista homoseksualaca u baru. Turisti su dobili potres mozga, ozljedu uha i izgubili su nekoliko zuba. Napadači su ih optužili za neprikladne primjedbe i ponašanje. Istoga mjeseca saborski zastupnik Hrvatske stranke prava Tonči Tadić usporedio je turiste homoseksualce sa stražarima u koncentracijskom kampu i kanibalima i rekao kako oni u njegovoj zemlji nisu dobrodošli. Vladina pravobraniteljica za jednakost spolova i ljudska prava kritizirala je ovu izjavu. U rujnu su najmanje tri neidentificirane osobe napale dvojicu turista homoseksualaca iz Njemačke u Splitu dok su hodali uz obalu držeći se za ruke. Jedna od žrtava zadobila je prijelom nosa a druga lakše ozljede prsa. Policija je istraživala ali nije pronašla počinitelje. Pravni stručnjaci iz Iskoraka i Kontre, dvije nevladine organizacije koje zastupaju seksualne manjine, dale su nacrt definicije zločina iz mržnje koja je uvedena u kazneni zakon u lipnju, te su sudjelovali na seminaru za devetero policajaca na Policijskoj akademiji u Zagrebu istoga mjeseca. Devetero policajaca trebalo bi obučiti svoje kolege u obradi ovakvih vrsta zločina.

U kolovozu 2005. jedna je nevladina organizacija izvijestila da su vlasti pokrenule 11 kaznenih postupaka zbog fizičkog napada na homoseksualce tijekom te godine. U jednom je skupina tinejdžera napala par homoseksualaca izvikujući uvredljive primjedbe, a zatim je teško pretukla par. Žrtve, koje su odmah prijavile događaj, požalile su se da je policija sporo reagirala.

Društvena diskriminacija osoba oboljelih od HIV-a i side i dalje je predstavljala problem. Hrvatska udruga za HIV prijavila je da zbari i liječnici opće prakse često odbijaju liječiti HIV pozitivne pacijente, a neke su bolnice odgodile operacije jer liječnici nisu htjeli operirati. Ako HIV pozitivan pacijent nije prošao kroz bolnicu za zarazne bolesti, često je trebao čekati liječenje, a operacija se mogla odgađati u nedogled. Centri za transplantaciju također su odbili staviti na svoje popise potencijalnih primatelja organa pacijente oboljele od HIV-a. U ožujku su jedne dnevne novine izvijestile o smrti jedne osobe, objavivši njezino ime i fotografiju, tvrdeći da je umrla od side. Novine su objavile članak bez službene potvrde uzroka smrti. Iste su novine u rujnu ponovno objavile članak o direktoru jedne tvrtke koji je navodno namjerno zarazio zaposlenike HIV-om. Prema tvrdnjama Hrvatske udruge za oboljele od HIV-a, novine nisu službeno potvrdile činjenice povezane uz taj članak, i Udruga je optužila te novine da vode kampanju protiv osoba zaraženih HIV-om.

Jedne su dnevne novine objavila izvještaj s fotografijama o dvoje mladih koji su zbog svoje zaraze HIV-om prethodnih godina bili u središtu medijske pozornosti. Država nema posebne propise o zaštiti tajnosti podataka za djecu oboljelu od HIV-a.

Prema navodima UN-ove Tematske skupine za HIV/sidu, analiza zakona vezanih uz HIV pokazala je da sadrže diskriminirajuće odredbe. Ta je skupina navela zakonske odredbe kojima se zahtjeva: testiranje pod medicinskim nadzorom za određena zanimanja i u

određenim slučajevima uključujući zatvorenike i ograničenja obavljanja određenih poslova za HIV pozitivne osobe. Osim toga, prema toj analizi, većina slučajeva diskriminacije događa se izvan dosega zakonodavstva ili zbog nedovoljnog provođenja zakona o privatnosti, nedostatka odgovarajuće medicinske skrbi i diskriminacije u školi ili na radnome mjestu.

UNDP je izvijestio da je jedan tjednik u svibnju objavio inicijale i ostale osobne detalje dovoljne da se identificira vlasnik kafića u Splitu za kojega se sumnja da je HIV pozitivan i tvrdilo se da je navodno širio sidu. Oštećena strana nije poduzela zakonske radnje protiv tog tjednika.

Poglavlje 6 Prava radnika

a. Pravo udruživanja

Po zakonu radnici imaju pravo osnovati sindikate ili se uključivati u sindikate po vlastitom izboru, i radnici su u praksi prakticirali to pravo. Otprilike 50 posto radnika bilo je učlanjeno u sindikate. Međutim, nisu svi sindikati bili povezani jedni s drugima i ovaj postotak može se razlikovati. Sindikati su općenito bili neovisni o vlasti i političkim strankama.

Zakonom je zabranjena diskriminacija na temelju pripadnosti sindikatima i izričito se dopušta sindikatima da se protiv otpuštanja bore na sudu. Međutim, općenito su pokušaji građana da potraže pravni lijek putem pravnog sustava bili ozbiljno usporeni neučinkovitošću sudskog sustava.

b. Pravo na organiziranje i kolektivno pregovaranje

Pravo na kolektivno pregovaranje i na organiziranje zakonom su zajamčeni, a radnici su ta prava koristili u praksi

Pravo na štrajk zajamčeno je zakonom, uz neka ograničenja, i radnici su to pravo koristili tijekom godine. Štrajk nije dopušten pripadnicima oružanih snaga i policije ni zaposlenima u državnoj upravi i javnim službama. Radnici smiju štrajkati nakon isteka ugovora ili u specifičnim situacijama koje se spominju u ugovoru, ali samo nakon što prođu postupak posredovanja. Kad pregovaraju o novom kolektivnom ugovoru, radnici moraju proći proces posredovanja prije sklapanja novog ugovora. Radnici i uprava moraju se dogovoriti tko će biti posrednik u slučaju da spor dospije do faze posredovanja. Ako se utvrdi da je štrajk nezakonit, svi sudionici mogu biti otpušteni dok će se sindikat smatrati odgovornim za nastale štete.

Ne postoje slobodne trgovinske zone.

c. Zabранa prisilnog rada

Bilo kakav prisilni rad zabranjen je ustavom, što se odnosi i na prisilan dječji rad; no, bilo je dojava o takvim pojavama (vidi Poglavlje 5).

d. Zabранa dječjeg rada i minimalna dob za zapošljavanje

Bilo je zakona i politika koje štite djecu od izrobljivanja na radnome mjestu i osiguravaju prihvatljive radne uvjete. Premda je vlada većinom učinkovito provodila te zakone i politike,

dječji je rad i dalje predstavlja problem.

2005. godine Državni je inspektorat evidentirao 271 slučaj kršenja Zakona o radu u koji je bilo uključeno 188 djece mlađe od 17 godina. Otprilike 35 posto ukupnih kršenja uključivalo je djecu mlađu od 15 godina, uglavnom u zabavnoj industriji. Djeca su bila zaposlena u ugostiteljstvu, turizmu, trgovini na malo, industriji, građevini i medijima.

Djeca se mogu zaposliti s petnaest godina, a Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva u suradnji s pravobraniteljicom za djecu i državnim inspektoratom bilo je zaduženo za provedbu te odredbe. Maloljetnici mlađi od petnaest godina mogu raditi ako dobiju prethodno odobrenje Inspektorata rada i ukoliko se utvrdi da na poslu neće fizički ni psihički trpjeti.

Odobrenje se obično traži za snimanje scena za film ili pokusa u kazalištu. Radnici mlađi od osamnaest godina ne smiju raditi prekovremeno, noću, niti u opasnim uvjetima.

Zakonom je zabranjena trgovina djecom. Međutim, toga je bilo (vidi Poglavlje 5).

Zakonom su zabranjeni najgori oblici dječjeg rada. U kazneni zakon nedavno je uneseno kazneno djelo trgovanja djecom u svrhu seksualnog izrabljivanja i rada. Državna pravobraniteljica za djecu koordinira državne programe za sprečavanje izrabljivanja djece i izvlačenje djece iz situacija u kojima su izrabljena.

Državni inspektorat rada zapošljava 92 inspektora čija je dužnost, između ostalog, inspekcija nezakonitog zapošljavanja maloljetnika. Inspektorat sve slučajeve kršenja zakona koji uključuju maloljetnike prosjeća uredu pravobraniteljice za djecu.

e. Prihvatljivi uvjeti rada

Minimalna plaća koju je vlada utvrdila iznosi 2.100 kuna bruto, a neto se kreće između 1.400 i 1.500 kuna, ovisno o olakšicama i ona ne osigurava pristojan životni standard zaposlenoj obitelji. Vladine statistike iz kolovoza pokazuju da je prosječna plaća iznosila 4.633 kune, a minimalni troškovi života četveročlane obitelji u unajmljenom stanu iznosili su 6.256 kuna. Inspektorat rada zadužen je za poštivanje minimalne plaće, dok Ministarstvo financija utvrđuje njezin iznos.

Neisplaćivanje i kašnjenje plaća i dalje je predstavljalo problem, premda je ono posljednjih godina smanjeno. Neplaćanje prekovremenog rada ili rada na blagdane također je bio problem. Prema navodima Državnog inspektorata rada, 1809 radnika nije primilo plaću za svoj rad od 1. siječnja do 31. listopada.

Inspektorat rada izvijestio je da poslodavci nisu prijavili 4.046 zaposlenika zavodu za zdravstveno i za mirovinsko osiguranje, i time im uskratili zdravstvenu zaštitu i pravo na mirovinu. Zakonom je inspektorima rada dopušteno odmah zatvoriti radno mjesto na kojem se otkriju nezakoniti ili neprijavljeni radnici. Između 1. siječnja i 31. listopada inspektorat je zatvorio 327 poslodavaca zbog kršenja propisa o radu.

Zakonom je zajamčen uobičajeni radni tjedan u trajanju od 40 sati. Radnici imaju pravo na dnevni odmor u trajanju od 30 minuta, na jedan dan odmora tjedno i na najmanje 18 dana plaćenog godišnjeg odmora na godinu. Zakonom je predviđeno pravo radnika na pedeset posto više plaćeni prekovremeni rad i prekovremeni je rad ograničen na 10 sati tjedno. Inspektorat rada treba obavijestiti ukoliko pojedinac prekovremeno radi više od četiri

uzastopna tjedna, više od 12 tjedana tijekom kalendarske godine ili ako prekovremeni rad svih zaposlenika određenog poslodavca prelazi 10 posto ukupnih radnih sati u određenom mjesecu. Između 1. siječnja i 31. listopada inspektorat je obradio 12.984 slučajeva kršenja zakona o radu. Nakon obrade, inspektorat je 5.311 prekršaja uputio na prekršajni sud. Prekršaji su uključivali kršenja ugovora o radu, isplata i godišnjih odmora, te neplaćeni i neprijavljeni prekovremeni rad. Trudnice, majke djece mlađe od tri godine i samohrani roditelji djece mlađe od šest godina mogu raditi prekovremeno samo ako svojevoljno daju pisani pristanak na obavljanje takvog posla.

Vlada je uspostavila zdravstvene i sigurnosne standarde koje je provodilo Ministarstvo zdravstva. Inspektorat ministarstva ovlašten je za provedbu zdravstvenih i sigurnosnih zakona na radnom mjestu i prikupio je godišnje podatke o ozljedama i kršenjima zdravstvenih i sigurnosnih zakona. U praksi, mnoge industrije često nisu zadovoljile standarde zaštite radnika. 2005. godine inspektorat je istražio 6.773 radna mjesta i poslao 1.750 izvještaja o prekršaju u kojima se navodi ukupno 3.483 kršenja sigurnosnih standarda. Tijekom 2005. godine prekršajni su sudovi dosudili 1.267 prekršaja od kojih je pet proglašeno kaznenim djelima i prebačeno na općinske ili županijske sudove. Međutim, radnici se po zakonu mogu maknuti iz opasnih uvjeta i putem suda tražiti pomoć ako smatraju da su zbog toga dobili otkaz. Međutim, prema navodima državnog inspektorata, radnici nisu provodili ovo pravo u praksi i obično su prijavljivali poslodavce tek nakon što su ostali bez posla.